

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, V. Váczi körút 23.
hova minden küldemény intézendő.

Zsidó felekezeti és társadalmi hetilap.

SZERKESZTI:

SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házzhoz küldve . 8 frt —
Fél évre . . . . . 4 » —
Negyedévre . . . . . 2 » —
Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN PÉNTEKEN.

Tartalom:

A harsona szóra . . . (Vers.) Palágyi Lajostól —
Izrael megváltása. Irta; Dr. Silberstein Ötvös Adolf —
Az ó- és az új-esztendő. Dr. Kelemen Adolf rabbitól. —
Nemzetiség és zsidó szellem. Dr. Pályi Edétől. — Apák
vétke. Szabolcsi Miksától. — Jomkippur. Irta: Haber
Samu. — A szertartás «javítói». Kohentől. — Áramlatok.
B. A.-tól — A »korelakergető«. Haber Samutól — A kürt.
Gerő Atalától. — Ajzeg Gesl fordulása. A ridarab-tól
— Az erősek. Bernstein A. elbeszélése. — Hírek. —
Hirdetések.

Naptár:

Vasárnap(1892. szeptember 19) 5652. Elul hó (29 napos)
26-ika, (A Ros-Hassonó napjait tartó Szelichosz-napok elseje)
Hétfő 27-ike. Kedd 28-ika. Szerda 29-ike (Este beköszönt az
újév ünnepe).

Csütörtök 5653. Tisri hó (30 napos) elseje. Ros-Has-
sonó első napja. Péntek 2-ike. Ros-Hassonó második napja.
Szombat 3-ika. Sabosz-Suva. Hetiszidra: Haazinu. (Mózes
V. könyvének 32. fejezete) Haftorah: Hosea 14. fejezete.

Vasárnap Tisri hó 4-ike. Csom-Gedalja böjtnapja. (A
Jomkipurig tartó bűnbánó napok [Aszeresz jeme tesuva] első
napja.) Hétfő 5-ike. Kedd 6-ika. Szerda 7-ike. Csütörtök 8-ika.
Péntek 9-ike. Erev Jomkippur. Szombat 10-ike. Jomkippur
böjtnapja.

A HARSONA SZÓRA . . . . .

A harsona szóra,
A harsona szóra
Oh, szállj ma magadba,
Ha vágyol a jóra.
A földi halandók
Itélete lézen,
Ne várd, míg az úrnak
Itélete készen.

Ki lesed az élet
Zsákmányait egyre:
Tekinteted egyszer
Oh vedd a szívedbe.
S ki számolod ímtig
Mit ér a te telked:
Számold le magaddal,
Mit ér a te telked.

Koldust, ki lenézesz,
Mert kincsre bíti vagy;
Vedd meg magadat most,
Hogy mily nyomorú vagy.
S ki sohase nézesz
Szánón a szegényre:
Számjad magadat most,
Oh, lelki szegény te.

Halomra ki gyűjtöd
Javak bíti terhét:
Most jusson eszedbe:
Mind elveszited még.
Furfang, hatalom mind
Hiába, hiába,
Senmit se vihetsz majd
At ama világba.

Kéjelve ha éltél,
Kijőzanodol majd. —
Ki birre vadászta,
Homályba bukol majd, —
Rangot ki szereztél,
Csak árny a te rangod, —
S gondokba ki sinesz:
Elmulnak a gondok!

A harsona szóra,
A harsona szóra,
Oh szállj ma magadba,
Ha vágyol a jóra.
A földi halandók
Itélete lézen,
Ne várd, míg az úrnak
Itélete készen.

Palágyi Lajos.

Izrael megváltása.

— 5653-ik év Rós - Hassono ünnepe. —

Küzdelmes éveket élünk. Meg kell véde-nünk a több mint három ezer éves hitet külső és belső ellenség seregei ellen. A nagy Pharaó egy új exodusra kényszerítette Izrael népét. A kiköltözést jelek és csodák, irtózatot csapások kísérik. Éhség és dögvész dülnek az új Miczraímban. És a kik kiköltöztek, árván bolyonganak a tengerek partjain, a földgömb sarkai körül és nyugtot, hazát még nem találtak. Egy új Mózes egy új Kanaánt mutat, de még nem tisztult meg eléggé Isten népe, hogy beköltözék új székvárosába.

Jelek és csodák történnek. Üldözik a hitet, kintpadra feszítik a hívőket. És ime ők csak megerősödnek a hitben és az ellenség mérges nyilai, a hamis vádlók lövegei visszatannak ő reájuk. Tisztul a hit, tisztulnak a hívők. És a rokonszellemű, rokoneredetű egyházak nagyjainak szeméről végre le fog esni a hályog és az ősi monotheista vallást, annyi új vallás szülőjét, már nem üldözni, hanem tiszteletben tartani fogják, mint saját valódiságuk megcáfolhatlan élő tanuját. Közeledik a nagy fordulat, de még mindig küzdenünk kell.

És küzdjünk tovább! Mert most érdemes résen állni és az új isteni megnyilatkozás hajnalpirját lesni. El kell jönnie az időnek, melyben Isten átka, az a szörnyű átok, melyhez hasonlót a történet nem ismer, le fog vétetni mi rólunk. Nem fogunk többé remegni, mint a nyárfalevél a legkisebb mozdulásra, nem fogunk futni és meghunyászkodni; nem fogunk Ahasverussal a föld körül vándorolni, száműzve, hazátlanul, hazát hiába keresvén. Ennek az átoknak fel kell oláódnia. Szétvetet Isten bennünket, mint a polyvát, mert megtagadtuk őt, parancsolatait megszegettük, magunk közt egyetlenkedtünk, a hiu bálványokat imádtuk. Mit tehetett az ur elfajult népével? Megostorozta mint az apa elcsenevészedett fiát. Jobban megbüntetve nép a történelemben még nem volt mint a miénk. Csakhogy «megbűnhődte már e nép a multat s jövődöt.»

U j é v n a p j á n tartja mindig az Örökké-

való ítélőszékét egykori kedvencz népe fölött. Sok új év forgott el ítélő széke előtt, mióta szent Jeruzsalemét a pogányok kezébe ejtette. És évről-évre szentesíti a régi sententiát, némi-nykor enyhíti, s időszakasonként régi kegyének napsugarát is küldi le bűnhődő népére. Voltak korszakok, amelyekben Izrael népe hatalomra, fényre, tiszteletre vergődött a többi nép között és tudomány és művészet virágoztak soraiban. A hatalmasak bölcsességüket és kincseiket keresték. Az Örökkévaló úgy bánt velünk, mint a bölcs apa, ki majd megfenyíti, majd cizirógtatja édes gyermekét.

És az átok véget fog érni, ha Isten akaratát jól felfogjuk, parancsait hiven teljesítjük. El minden álszenteskedéssel, minden ferdeszivűséggel! Haljon el, a minék halmia kell, maradjon a tiszta lényeg, a jó Isten megismerése és az általa parancsolt erkölcsi világrend követése! Legyünk igazak, megelégedettek, könyörületesek s kutassuk az igazságot. Evvel Isten haragját örökre kibékíthetjük. Mert a hazugot, szöszegőt, szóelferdítőt gyűlöli az Isten és a világ, a kapzsis, vak kincskaparót utálja az ég és a munkások milliói; a szivtelenek idézik elő a forradalmakat és száműzetéseket és a tudatlanság ássa sirját minden népnek. Az őszinte, munkás, jószívű, ép szellemű Izraelt Isten visza-veszi kegyébe és a földgömb népei átfogják karolni Jesurunt, mint kedvencz testvérüket.

Nem sokára hasadni fog a hajnal. Megint lesz egy új év és megint ott ül ítélőszékén sűrű, álláthatatlan fellegektől elfedve a legmagasabb bíró. Megzördülnek az egek és meginog a földteke lenge pályáján a Láthatlan szavától. És a Legnagyobb így szóland:

»Szegény vádlott, üldözött fiam! Keresztül mentél tüzön és vizen, futottál tengeren és szárazföldön, megölték számtalanszor elsőszülött magzataidat, hazával édesgettek és ugyanannyiszor száműztek, szivedet taposták mint az utca sarát, megraboltak, megfertőztettek, ki akartak törülni az emberek sorából. Szegény, kintzott fiam! Erősbödött hited a tűzben, mint az agyag, odaadtad mindenedet, hogy nevem szentesítsék, fentartottad az egy igazságos Isten ígését, megtisztultál és a külső szertartások hé-

ján keresztül elhatottál szívemig, mely a jóság, könyörület, frigyhűség; felemelkedtél szellemig, mely a végtelen tudás és a végtelen teremtetés gyönyörűsége: ime legyen most levéve rólad a nagy átok, melylyel atyai haragomban sujtottalak. Ime megáldlak újra, legyen meg neked a szabadság és egyenlőség, fiaid az első közt küzdjenek a diadalmas csatákban, ott üljenek ők a koronák tanácsosai közt és a tudomány főpapjai nyílt karokkal fogadják őket! És ha annak idején csak a magam kiválasztottja voltál, Izrael: ezentúl a föld népei fognak téged kedvenczükké emelni»

Ime, ez a hajnal fog reánk hasadni, ezt a nagy feloldó sententiát fogja kimondani a legnagyobb bíró. Addig küzdjünk és készüljünk. mert még sok az ellenség és le kell tenünk az utolsó kínos vizsgákat és próbákat.

Adja Isten, hogy olvasóink elérjék az új megnyilatkozás napját, azt a nagy újévet, az új boldog szakaszt Izrael történetében!

Dr. Silberstein Ötvös Adolf.

Az ó- és az új esztendő.

A zsidóság három fő hitigazsága nyer újvi imánkban kifejezést. Töltse el imánk szent hatása a mai Izraelt is, hogy járjon az ősök nyomában, mint egy dicső vértanu és küzdjön, ha kell, mint egy legyőzhetetlen bajnok.

A Malchijjot imarészlet tanítja, hogy a mennyei Atyában a legfőbb viláгурalkodót tiszteljük és imádjuk. Az Egyetlenegy az, ki az eget szőnyegként teríti ki és a világmindenséget megerősíti; fensége az egekben trónol s szeretetteljes gondviselése áthidalja a világmindenséget.

A Sofaroth-ima a Mózes tanának isteni eredetét vési szívünkbe, lelkünkbe; élénk varázsolja az isteni megnyilatkozással egyidőben fellépő csodaszerű jelenségeket, ezek egyike maga a sófár hangja, mely megszólal e napon a zsidóság összes zsinagógáiban felébresztendő a lelkiismeretet.

A harmadik imarészlet a Sichronot, mely főhitigazság a jó cselekedetek jutalmazását, a bűn bűnhődését, röviden szólva az erkölcsi igazságszolgáltatást vonja körébe. S jóllehet, hogy vallásunk tanai szerint földi pályánk megfutása után jut csak az erkölcsi igazságszolgáltatás szigorú és jogos ítélet alapján részünkül, mégis a Ros-Hassono, mint az évnek

első napja emlékeztessen bennünket ama örök ítélet és törvénykezésre, hol nincs személyválogatás, nincs megvesztegetés. A Ros-Hassono sarkaljon hogy vesünk számot cselekedeteinkkel, ébredjünk tudatára annak, hogy tetteink a vallás törvényeivel és az örök igazságokkal összhangban legyenek.

Méltó az újesztendőhöz a multnak latolgatásával a nagy gyülekezet férfainak nyomát követni és a társadalmi jetenségek, a felvetett kérdések vizsgálatába mélyedni. A prófétai szózat oly igaz, oly meggyőző: Az Örökkévaló a mi bíránk, az Örökkévaló a mi törvényhozónk, az Örökkévaló a mi királyunk, ő megsegít minket.

*

A számkivetés keserű kenyerét eszik földönfutókká lett orosz testvéreink; még mindig tart a kivonulás. Az Oroszországon átvonuló keserű sorscsapások még mindig nem rettentették meg a zsarnok szívét — de tűrnek szegény elnyomott testvéreink és biznak egy második szabadítójukban, egy második Mózesükben, Hirsch báróban, ki rajtuk szemlélteti a biblia szavát: gondold meg, hogy szolga voltál Egyiptom földén és kivezetett az örökkévaló Istened erős kézzel és hatalmas karral. A teremtetés első napjának évfordulóján hangzott fel az ég és föld urának »legyen!« szava; millió és millió élet nyüzsgött egy intésére; újévünkön tekinti át a teremtető teremtményeinek szám alan sorát, fürkészi az emberek veséjét, kémli gondolatát, mérlegeli titkos vágyát, hallja csendes imáját, megfigyeli elfojtott fohászát. E mai jelentőséggel teljes nap megnyugtat minket, hogy orosz testvéreink sorsa fölött az isteni gondviselés virraszt.

*

Németországban, a kultura hazájában a dajkamese hívő közönségre talált; lelketlen izgatók, haszonleső kufárok elvetették az egyenlenség üszkét, a legképtelenebb gyanúsításokkal illették a vallások szülőanyját: Izrael vallását. A velünk szomszédos Ausztriának is inyére vannak immár évek óta a nyugovóra térő 19-ik századot gyalázó embertelen állapotok. Kiinduló pontja az antiszemitizmusnak a legszenyesebb; izgatnak a zsidók ellen, mert vannak köztük, kik szorgalmuk, eszük, szerencsájük révén vagyona tesznek szert, hogy ezeket formaliter kifosszák. Szociális jelenség az egész. Mermeix e nézetnek »Les antisemites en France« cz. munkájában kifejezést is ad, az antisemitizmust a socializmus időleges krisisének nevezvén. Bizonyos az egy, hogy a milyenek az antiszemitizmus apostolai, olyan az antiszemitizmus maga; szennyes minden ízében. Haszonlesés, hamis eskü, lopás, okirathamítás az antisemita vezérek kenyere, tanuk is az erkölcstelenség tudománya; a liberalis kor elsodorja őket. A tisztult látóköri, az igazság, az egészen liberális gondolkodás felmenté a kultura hazájában az oktalanul vádolt zsidóságot és a kor szégyenfoltját a javuló viszonyok takargatják. Nálunk, istennek hála, a józan

gondolkodás józanabb és egészségesebb viszonyokra enged köve/keztetni úgy a felekezeten belül, mint azon kívül. Magyar képviselőházunk vallásunk recipiálása mellett nyilatkozik — eleddig ígéret alakjában. A sófár hívó szózata riasztja fel a zsidóságot lethargiájából, lépjen ki a küzdőtérre bátran, lelkesen és ne engedje meg, hogy szent ügyünk az ígéret mesgyéjénél megfenekeljen.

Az osztályok és felekezeti különbségek megszűntetésén, a válaszfalak lerombolásán a magyar zsidóságnak szeretett hazánk javára közre kell munkálnia; a magasztos messiási gondolatnak: az egy Isten és egy emberiség szent tanának érvényt kell szerezniük. Az a lelkes gárda, mely felvette a harcot szent ügyünk érdekében, maga mellett fogja találni az egész zsidóságot, mert szent meggyőződésem, hogy a conservatív irányu hitsorsosok, kiknek gárdájához e sorok írója is számítja magát, oldalt fogja hagyni azt a selejtes csoportot, mely vallásos életünk megbénításán fáradozik vallásunk ártalmára. A ki a viszonyokat ismeri, az jól tudja, hogy néhány ember szítja a receptió ellenes mozgalmat, sajnos, az orthodoxia élén, de — istennek hála — az orthodoxia nélkül.

A liberalizmusnak mint ethikai fogalomnak nem szabad tulzásokba esnie; nem akarják egyesek a vallások anyjának elismertetését, mert félnék, hogy a vallásosság rovására történik ez, mások meg liberális gondolkodásukban annyira mennek, hogy a vallás legsarkalatosabb szabványait oldalt hagyják (szegedi ísel), és magát a vallást, a summum bonumot megsemmisítik. Oh ne hagyjuk az örökkévalóság tengerébe lefolyt esztendőt teljesen elveszni ránk nézve, mentünk meg egy cseppnyit az örök élet számára, vivjük ki a most ránk köszöntő esztendőben, hazánk és felekezetünk boldogságára, az emancipáció negyedszázados ünnepére vallásunk szabadságának szent ünnepét. Minden egyes tettünk és gondolatunk tanuskodjék a mellett, hogy mint igazán liberálisok, a vallás talaján és a korszellem követelményein belül szeretjük felekezetünket.

»A multon alapszik a jelen, a jelenből fejlődik a jövő.« Van biztató multunkban, van reményünk a jövőre.

A zsidó öntudat ébredésének más szép jeleivel is találkozunk. Zsidó, ki tollával kereste mindvégig ken erét, vagyonra tesz szert és érvényt szerez a bölcs mondásnak: »Ügyeljétek a szegények gyermekeire, mert tőlük ered a tudomány.« 50,000 frt alapítványt tesz szegény tanulók jutalmazására (Bródy Zsigmond). — Ember, ki soha egyébre nem gondolt, mint a vagyon gyarapítására, ki soha a zsidósággal nem törődött, gyermekeit zsidó szellemben nem nevelte, élete alkonyán megtér, feltámad benne a zsidó érzület s 500,000 frttal megveti a legelső zsidó gymnasium alapját (Freyständler Antal).

Most, hogy megkérdik tőlünk, hol a világosság, melyet terjesztettünk, hol a melegség, melylyel szeretünk, hol a részvét, melylyel sebeket hegesztettünk, hol az áldás, melyet terjesztettünk, hol a jó mag, melyet ültettünk, hol a jótettek gyümölcse, melyet arattunk: mivel nem szólhatunk Jóbbal: »A fül ha halla üdvözölt, a szem ha láta lön tanum. Agyarjait bitornak összetörtem, foga közül rántám ki martalékát« — egymásnak békejobbot nyujtva, mint egységes osztatlan zsidóság vivjük meg nemes elszántsággal a ránk várakozó harcot. Válgék a ránk köszöntő ujesztendő a testvériség és vallásos együttérzés szép ünnepévé. Jelszavunk legyen pedig: **Együtt s egymásért, mindig mindenütt.**

Dr. Kelemen Adolf.
rabbi.

Nemzetiség és zsidó szellem.

Akármilyen szívvel mérlegelje is valaki, barát vagy ellenség, a zsidó szellemnek jelentőségét, egy érzést mindenkinek el kell fogadnia annak láttára: a csodálatot annak hatalmasan kifejtett ereje előtt.

Honnan vette a zsidóság azt a szellemi teltséget, melylyel maroknyi nép létére ugyszólván az egész világot be tudja tölteni s amelylyel maroknyi nép létére egész világrendszerek dulásait keresztül tudta élni pusztító évezredek folyása alatt?

Az ehhez való erőt a zsidó nép kétségtelenül a darvinismus „fajok kiválasztódása“ elvének következményeként szerezhette meg a maga számára. Ez a népfaj több évezreden keresztül vallásában, poézisában, sőt tudományában is nagy intensivitásu szellemi életet élt már szerteszóródása előtt. Nagyon természetes, hogy szétszóródásába magával vitte az évezredek használat folytán megerősödött agyrendszert, melyet a zsidóság ismét két évezred óta folyton használ, fejleszt és erősbit. Nagyon természetes tehát, hogy egy olyan népfajnak szellemi ereje, amelyik négy-öt évezred óta fejleszti magában az erőt, okvetlenül nagyobb fejlettségű lesz, mint a fiatalabb nemzetek kevésbé trainirozott és gimnasztizált agyszervezete.

Ez az intenziv szellemi fejlettség mentette meg a zsidóságot száműzetésének sötét időiben a megsemmisüléstől. De hozzájárult ehhez a pszichológiai okhoz még egy szocziológiai ok is.

A zsidók száműzetésüknek java kenyerét oly népek között ették, amely népek társadalmi vezetőivel a vallás volt. A zsidóság ezekben a társadalmakba nem olvadhatott volna be szellemi nagyságához méltóan, hogy t. i. beolvadása ne jelentse a tökéletes megsemmisülést.

Mert a zsidóságot együttartó elv is ugyanaz volt, mint a körülötte lakó népek társadalmának vezérelve: mindegyiknek a saját — saját vallása. A beolvadás

tehát a mások vezérelvének elfogadási kényszerűségével járt volna, ami a tökéletes megsemmisülést jelentette volna annak a népfajnak számára, amelyik, akár ennek öntudatában, akár önkénytelenül is, joggal aspirálhatott volna egyes nemzeteknél olyan összeolvadásra, mint aminőben a rómaiak keresztülvitték a náluk sokkalta számosabb barbárokat.

Ily körülmények között a zsidóság fentartotta az idegen (vallási) társadalmak közepette a saját külön (vallási) társadalmának jellegét. Egészen hasonlított ez a vallási különállás a vallási társadalmak világrendszerében a nemzetiségi különaspirációkhoz a mai nemzetiségi társadalmi rendben.

Ma azonban a helyzet a zsidóságra nézve alapjaiban megváltozott. Ma már nem vallási társadalom az, amelyben új hazáját meglelte. A mai nemzetiségi társadalomba, — mely különben már ezt a jellegét is veszíteni kezdi és átmege az általános, különbségét nem tevő, humanisztikus társadalmi rendbe — beleolvadhat a zsidóság a nélkül, hogy saját vezető elveit föladni és így végkép megsemmisülni lenne kénytelen. Természetes, hogy az idők folyamán a zsidók társadalmi vezető elve is változásokon ment és mege át. Ma az már nem szigoruan vallási elv, sőt fejlődése világosan mutatja, hogy a zsidóság fejlett szellemi erejével már ma is irányt kezd adni a világ intellektuális vezető elveiben.

A jövő társadalmi rendnek: az általános humanisztikus világrendnek prófétái a zsidóságból kerülnek ki. Marx írta meg a jövő évezred bibliáját és ő Lassale-lal együtt teremtette meg a szocializmus világpartját.

A zsidóságnak e legmodernebb világfelfogása: a humanisztikus világnézet teszi lehetővé, hogy egygyeolvadhasson hazánkban is a nemzet testével a magagegyeniségének feláldozása nélkül, amennyiben az egybeolvadásnál nem kell föladnia saját egyéniségét, saját eszmekörét, amint ezt a középkorban és a szintén középkori sötétségű újkorban meg kellett volna tennie.

Ezért nem érzi szükségét a zsidóság annak, hogy hazánkban ő is külön nemzetiséget képviseljen és külön aspirációk világában éljen. Ezért kíván és tud is a zsidóság e nemzet testéből való testté és véréből való vérré átalakulni. Ezért viszi be készséggel a zsidóság a magyar nemzet idegrendszerébe az ő agyrendjének azt az ötezer éves fejlesztését, melynek nagy arányait bárát és ellenség meglátni kénytelen.

Mindenesetre örömmel tapasztalható, hogy az időkben végkép elcsenevészednek azok az irányzatok, amelyek az egybeolvadásnak ellenállani akartak. Öröndetes ez mindkét fél szempontjából, különösen most, amikor látjuk, hogy hazánk nemzetiségeinek különleges aspirációi, nyíltan és lappangva, régi nyomatékosságukból nem akarnak engedni.

Nagy támasza lehet ennyi benső ellenséggel szemben a magyar nemzetnek az a majdnem milliányi zsidóság, amelyet magas szellemi nivója miatt kétségkívül sokkal magasabbra kell értékelni, mint ha akármelyik másik millió ember tömegéről lenne szó.

Dr. Pályi Ede.

Apák vétke.

A golyót nem távolították el ugyan, de azért a meglőtt egyetlen fiu mindnyájunk örömeire felgyógyult és ma már Karsai Sándor dr. izgató vadászatot is rendezhet atyja birtokán anélkül hogy egészségét féltenie kellene. Ma már levonhatjuk eljárásáról az önként kínálkozó tanulságot, anélkül, hogy bárki tapintatlanságot, vagy gyöngédtelenséget lobbanthatna szemünkre.

Nem állítjuk, de tavaszkor, mikor az Atzél-Karsai párbaj az egész magyar közvéleményt felkavarta, szerte beszéltek, hogy Atzél báró a Karsai nevét a királybänderium lajstromából, mi a párbajra okot szolgáltatott, csak azért törölte, mert abban a hiszemben volt — az ellenkezőjét különben utóbbinak családja sem tudta — hogy Karsai zsidó. A zsidóságot szörnyü mód bántotta a sértés, pedig mi a főur tette, a volt zsidó cselekedetéhez képest? Atzél báró törölte a zsidót a lajstromból, — Karsai törölte a zsidóságot a szivéből. Aczél bárónak mi je volt a zsidóság? mig Karsai . . . azaz: pardon! Karsaira nézve is idegen volt a zsidóság, hisz épp ez az, miből tanulságunkat levonni, mit épp ez alkalommal, épp ez időben, mikor hozzáférhetőbb a zsidó sziv, felszólalásunk tárgyává tenni akarunk.

Karsai Sándor dr. kitörölte szivéből a zsidóságot? Nem. Nem törölhette ki onnan, mert soh'sem lakott benne. Új vallást vett fel, de a régít ott nem hagyta, mert nem volt mit otthagynia. Zsidó szülőknek a gyermeke. De a zsidóságot nem ismerte, vallását gyakorolni soh'sem látta, de minthogy lelkét vallásos hajlamok töltötték el, vallást választott magának, olyat persze, melyet igenis ismert. A zsidó vallást az apai házban meg nem ismerhette, az unitár a vallást tanítója házában buzgón követni láta.

»És ha el is dobja magától ősei hitó mi

van ebben? Annál jobb ránézve.« Akik így szólanak, azoknak természetesen nem szólunk, amint hogy egyáltalában nem szól a lemorzsolódó félben levő elemeknek, melyek a levegőben függnek, mint Mohamed koporsója. Hitük nincsen, meggyőződésük nincsen, érdekük oda hívja, de vannak még »t e k i n t e t e k,« melyek ide fűzik.

Ilyen »tekintetekből« zsidókra a világot sem vesztegetjük a szót. Kár volna a papirosért, nem, a rongyért, melyből a papiros készül. Csak hogy a zsidó apák végtelenül nagyobb része másképp vélekedik, és a pusztá gondolat is, hogy fiaik valaha hűtelenekké lehetnek a hithez, melyért az ősök annyit, s annyit szenvedtek, melyért eltűntek bánalmat, gyaláztatot, üldözést és halált mint egy népe sem a földnek — metsző fájdalom gyanánt járja át szívüket. Ezekhez az apákhoz — és hála Izrael istenének, ilyen a zsidó apák végtelenül nagyobb része — intézzük felszólalásunkat, midőn a megbánás, a magábatérés szent napjában harsonaként szeretnők felemelni szavunkat, országgá hirdetve: fiaitok, ha hűtelenekké lesznek Izrael örökéhez, ha vallásukat könnyen, egy állásért, egy szeszélyért maguktól elvetik: n e m ő k a h i b á s a k, h a n e m t i !

Az a szörnyűséges sok bűn (al-chét), melyet engesztelés napján, mellünket verdesve, megkegyelmezésért esdve, Isten előtt magunkra vállalunk, de a melyek java részét, hála Istennek, legtávolabbról sem követtük el, nélkülöz egyet, melyben, fájdalom, annyi szülő leledezik, és a mely tán azért maradt ki a rettenetes lajstromból, mert ezt a vétet, ezt a bünt Isten meg nem bocsájtja. Ez a bűn, ez a vétet, a löbbi mellé a rovatba sorolva így hangzanék:

Azt a bünt is bocsásd meg nekünk, irgalom istenc, melyet úgy követtünk el előtted, hogy gyermekeink vallásos nevelését elhanyagoltuk, s nem tettünk semmit, hogy szent törvényt velük megismeressük, magasztos tanaidat velük megszeretlenségük.

Ragaszkodni csak ahhoz lehet, szeretni csak azt, a mit ismerünk. Ismerik-e fiaitok — és igennel e kérdésre a modern zsidó családok csak kisebb része felelhet — az apák hitét?

Honnan ismernék? Házatokban vallás nem lakozik, Isten szava nem hangzik. Lát-nak-e gyermekeitek zsidó ünnepet házatokban? Azt a zsidó ünnepet, mely a ti lelketeket ezerszeres kötelességgel fűzte apátok házához, szüleit emlékéhez, törzsötök hitéhez? Hallanak-e gyermekeitek zsidó imaszót házatokban? Hol ismerjék hát meg, hol szeressék hát meg gyermekeitek a hitüket?

Külső fényvel hatalommal vallásunk de-hogy dicsekszik, pályájában az ifjút zsidó volta számtalan esetben gátolja és bár merre tekintsen, azt tapasztalja, hogy zsidónak lenni: áldozat. Mi adja hát meg az ifjunak az erkölcsi erőt, a kitartást, a lelkesedést, melyre szüksége van, hogy az ezerféle alakban kínálkozó csábításnak ellentálljon, hogy szívvel-lelélekkel, egész odaadással zsidónak maradjon, ilyennek érezze magát, ilyennek kötelességeit teljesítse, ha nem az, hogy felismerte vallása missióját, dicső multját, fenséges tanait, isteni szellemét? ha nem az, hogy már a szülői házban ezerféle szál elszakíthatatlanul fűzte őt népéhez, ennek tradícióihoz, történetéhez?

Mit tesznek, modern szülők, hogy gyermekeitek így nevelkedjenek, ebben a szellemben erősödjének meg? Adja meg e kérdésre mindenki saját magának a választ és ha a szent ünnepeken elmonodta lelkében a fentidézett bűnbánást, erősítsék meg akaratukat, hogy az az engesztelési napon túl is tartson, fegyverkezzenek nemes elhatározással, mely a templom falain túl is hat, hogy vétküket, mulasztásukat gyermekeikkel szemben jóvá teszik, hogy életükkel nekik zsidóhoz méltó példát fognak szolgáltatni, hogy házukat erényekben gazdag, zsidó családhoz illő házzá, »isten legmagasztosabb oltárává« fogják tenni és »a gyermekek szive visszatér az apák hitéhez és az eltávolodott apák szive ismét közeledik gyermekeikéhez«, de annál ritkábbakká válnak majd az apákat érő meglepetések, hogy fiaik rég elvetették maguktól az ősök hitét.

És ha ez a tanulság eltölti ezután a modern apák lelkét, nem folyt hiába, — nem mondom: vére, mert Karsai párbajának e tanulsághoz semmi köze — de nem folyt hiába — az unitária keresztvíz.

Szabolcsi Miksa.

Jomkippur.

— A kisvárosi zsidó életből. —

»Kezdetben teremté Isten az eget és a földet; ennek fordulójára megújodik az esztendő. A „sófár“-kürt harsogása előtte és utána figyelmeztet, hogy térj magadba, bűnöd bánjad, emlékezzél Ábrahámra, aki egyetlen fiát is áldozatul szánta az örökkévalónak. Könyörögj üdvözülteért hajnali szlichész-imában legalább tíz napon át; tisztítsd meg testedet lelkedet, mert isten törvényt ül fölötted és kiszabja a te sorsodat; a jóért megjutalmaz, s ha mérleged roszra billen tűz, víz, vagy halállal pusztít el. És engeszteld meg a kiknek rosz embere voltál és sanyargasd testedet: isten irgalma érte viszonzásod.

... A papa reggel hűs harmatos uton ballag a templomba. A Mózsi korán tért pihenőre, hogy osztályosa lehessen. És az ő példáját követik a többi gyerekek. Az Örsének és a bábinak alig van baja a vetkőztetéssel. Haj, a ki korán nem fekszik, nem is kap az szép „gepőre“-t, és hajnalhasadáskor nem szólíthatja az ő „pipi“-jét sárga árpaszemre, aranypiros szép török-buzára.

Pedig a mama már gondoskodott ám róluk. Sárga lábu, piros tarajos, hófehér kakaskák begyeskednek az udvaron és karcsu, kisasszonyos, bóbítás jérczikék tetszelegnek az ivótál vizében. A Simi meg is hajszolja őket emberül és fölhessegeti a szöges kerítésre, aztán a Rózsikával riva néz utánuk.

A bábi, csak úgy nagyjában, elébb egy kis bűnbánatra emlékeztetővel rakja meg a Simit s csak ekkor fog az Örsével a bitangba készülő jószág megkerítéséhez. Hanem aztán ugyancsak elsopánkodik ám a gyerekek roszaságának miatta.

Én istenem, mennyit kell majd apának anyának imádkoznia és sanyarkodnia, hogy a gyerekek vétkét is mind levezeljék!

Nagyot néz az Örzse e mondásra s alig várja a Mózsi megtértét.

És a Mózsi elmondja, hogy:

Ugy bizony, nálunk az a szokás: tizenhárom éves koruk előtt a szülők rovására kerül a gyerekek vétke

— Azért vett hát a nagyur tejből olyan nagy viaksz-gyertyát!

A Mózsi elszörnyűködik az Örzse tudatlanságán. Már hogyne, mikor az uristent nem lehet egy szál gyertyával megvesztegetni, akármilyen hosszú is!

— De még a »gepőre« sem elég arra — magyarázza a Mózsi nagy tüzzel, amitől a gyerekek mind oda seregenek köréje. — Nem bizony, ugy is aféle pogány szokás ez, mondja a Maimonides tudós. Csak a tanulatlan nép tartja, hogy egy csirkével megváltja a bűneit. Szívben és lélekben kell megjavulni, ez az igazi megváltás. Éppen tegnap mesélte a tanár ur.

— Hát az ifjúrék nem gyónnak meg áldoznak és a tisztelendő ur nem oldja föl bűneiket?

— Mivélünk a teremtő csinálja meg a számvetést rasesónc ujesztendő napján; hanem azért áldozni szoktunk, már mikor jót teszünk. Igazság szerint a gepőret is a szegényeknek kellene adnunk. Majd meglátja, a papa mennyi pénzt fog szétküldözgetni a főisztelendő rabbinak, meg a kántornak; a Samesz majd eljön érte maga, és a szegények is beköszöntenek egy kis ünneprevalóért.

Az Örzse elaujnyékedik és tünődve lát a dolga után. Oh a mama nem valami engesztelékeny tekintetet vet oda feléje.

De mikor még annyi a tenni való!

A gyerekek számára sütni, főzni kell, hogy a nagy napon át, amíg ő ájtatos lélekkel elmerül magába, és bűnét bánva veri mellét, éhen ne veszzenek; aztán meg a böjtölés előtt és után a vezeklő is megkivánja a jóleső falatot. Kovászt kell tenni fonatos kalácsnak, almás lepény, rétes után „könnyebb a tajnesz“ és a „nile«-záro ima után nem csak a megtisztult léleknek, hanem a gyomornak is virradása vagyion.

Az apróság imposztorkodik, mintha elkárhozásra készülné. A bábi hasztalan hajtogatja, hogy nem lesz annak bűne bocsánata, aki a kétfülű kosárból időnek előtte dézsmálja a szőlőt. Hanem a Rózika nagyon bizik a teremtő jóvoltában és mustos ujakkal kérdi a korábban megtérő papától:

— Ugy-e apa, szejet engem az istenke?

Azonközben hunyóra készül a nap, hűses alkonnyati szellő rezgeti a levelet, zizzelve fodroz az avar. A kapargáló apró jószág hunyorgó szemmel elülésre készül. A mama csöndben kiadja az utasítást az Örsének, hogy ezt meg ezt a jérczét, ezt meg ezt a kaskat meg kell csipni. Ő maga is segédkezik benne. A papának kedveskedő gyerekek már csak a nagy riadásra riadnak. Akkorra együtt van, mind ahány áldozat.

Aztán megmossák a baromli pikkelybőrös lábait, és a Rózika figyelmezteti a bábít, hogy az ő jérczikéjének sincs nyugtatása mikor azt mosdatják.

És bevonul a család a szobába. Csillagfény rezg az égen, a lámpa meg kigyúl. A „gepőre“-k összekötött lábbal sorra ott vergődnek az ablakmélyedésben.

A papa kezébe veszi a himkaesát, megzümög az imát és közben közben úgy megpörgeti feje körül a hápogó, vergődő állatot, hogy a Simi azt sem tudja, hova legyen széles jó kedvében. Az Örzse sorra nézi a zajos áldozást, s ha megesik is szive, amint a férfinepség kakasai és a nők jérczéi odakoppannak az ágy alá, mégis csak elgondolja, milyen sok jó peccsenye válik majd belőlük.

Az igaz, hogy az nap nem igen van vacsora a nagy koppasztástól; de hát a nagy böjtre nem árt a

készülés s az ölbeli baba által szétrebbentett tollban sok a búfelejtő.

Megvirrad az előnap reggele. Vele beköszönt a minden más bõjt gyászatól eltérő ünnepi hangulat. A templomban szinte zokog az ósámnú-vétkeztünk. Az ájtatosságról megtérő bûnét bánva nyújtja kezét haragosa felé: vétkeztünk... Az egymással örökösen hadi lábbon álló boltosok majd hogy egymás kebelére borulnak: vétkeztünk. Az előjáróság tagjai, akik között rangdifferenciák támadtak, összebékülnek: vétkeztünk. És a bábí megbékíti a Simit meg a Rózikát, sőt magát a nyelves száju szomszédasszonyt is: vétkeztünk...

Égi béke, lelki megnyugvás sugároz az arczokról. Az örökkévaló felé tekint szemük, mert az ő kegyelme reájuk visszavetődik és sorsuk, ítélete teljes léssen irgalommal.

A tisztuló lélek hüvelye szintén leveti a szennyet. A gyerekek sivalkodva lubiczkolnak a teknőben, az asszony nép szemérmesen tér meg a hivatalos fürdőből (mikve) és a felnőtt férfi porusaiból eltűnt a munka és izzadtság mindennapi szennye.

A déli eledel még jóformán le sem került az asztalról, a fehér terítő, ünnep hirdetője, újra reáborul. A bábí, mama meg az Örzse kiöltöztetik a gyerekeket, aztán a papa összeszedi őket s kit templomba menet majd utba nem ejtethet, rokonhoz, ismerőshöz viszi köszöntőbe.

— Adj' isten imádra minden jót! — kívánják magyarul, mert haj a régi zsargont nem bírja a nyelvük.

Odahaza ezalatt megteritenek. A bábí koromfekete gyöngyös-csipkés parókóján csak úgy virit a habfehér fejkötő és suhog rajta a divatját mult, ezer ránczu selyem rokolya; de azért dolgos kézzel gyömöszöli a patyolatos asztalkendőbe a „táliszt, kitlit, hajblit,« a háromságot, amivel a férfi esküvőre, bűnbánatra s ha úgy fordul, örök pihenőre mégyen.

A mama szintén nekiöltözködött, az ünnepi imádságos könyvét hófehér zsebkendőbe göngyölgette s nagyban tanítja az Örzsit, hogy vacsora után falatnyi ételt, gyűszünyi italt, mi kevés, de annyit sem szabad a gyerekeknek adni.

— Hát nem hal mellett, olajos ételen bõjtölnek a nagyasszonyék?

— Nem bizony, mert megmondta az örökkévaló Mózesnek: Ájtatosságra gyülekezzelek és sanyargassatok magatokat — magyarázza az imént megjött Mózsi a tamáskodó cselédnek

Nagy komolyan látnak az evéshez s ha a szegényektől ajándékkal megváltott „gepórek“ aprólékjaiból a Rózika nem akarná az ő jérczikéjének tartozékait kihalászni, nem volna annak semilyen derüje. Még az édességek is olyan hallgatag csuszna le, mintha a kántor már a bűnök lajstromára zenditene rája.

Papa, mama, bábí, Mózsi bucsúzkodnak az apróbb jószágától. A Mózsi hóna alá csapja az ájtatosság tarto-

zékait és az elnépesedett utcán meg-megállva, köszöngetve, jókat kívánva igyekeznek a zsinagóga felé. Ott összerajzik meg elszéled az engesztelődők serege. Férj és feleség ajka összeforr mielőtt elválnak, a fiu megcsókolja hozzátartozói kezét:

— Adj' isten imádra minden jót!

A templom borongós homálya elillant a száz meg száz gyertya piros fénye elől. A keleti színekben pompázó frigyszekrény-takarót hófehérségű váltotta fel és a halotti ruhába öltözött férfiak serege mintha már a belépő fohászból: »minő szépek a te sátraid Jákob és tüzehelyeid Izrael, reményt merített volna, nyugodt képpel morzsolja délesti imáját.

Aztán fölzokog a kántor szava: „kol nidre“... Bús, siránkozó, remek dallama beleszolgál a szívekbe, kizendül az ablakokon s az utcai járó-kelők elfogódva hallgatóznak. Odabenn pedig visszasír rá a vezeklők kórusa „legyen bocsánata Izrael egész közösségének és a más hitűnek, aki közöttük él, mert az egész nép vétke megtévedés...“

Megkezdődik az öreg esti maariv-ima s aki esztendőn át csak elvéve ha istenre gondol, dicséri az örökkévalót, aki szereti az ő népét Izraelt, meg egyetleeny. Az uri nép elegáncziával veri mellét, amint megmagszaggatva fõlsorolja a héber betürendbe szedett vétkeket: ósámnu... „Igyen tévedtünk el a te parancsaidtól és a te üdvös rendelésidől.“ A jámborabbja harisnyára vetkezve, behunyt szemmel döngeti mellét, hogy „esteli“ vezeklése fölhasson az égbe s odajusson „reggeli“ fohásza:

— „Bocsásd meg a vétkeket...“

És később annyi reménységgel, bizalommal szól a refraines dal: „én már megbocsáték...“ Majd utána sir megint a bűnök registere. A doctor ur kiki-vánkozik a fülledt levegőből; benn pedig zokog a dal: »Oh irgalommal teljes, irgalmazz minékünk...«

Az ég boltja arany szögekkel van kiverve, millió csillagszem lemosolyog a földre, ezüstös holdsugár szövdök beléje. Olyan jól esik a templomból kiözönlőknek a friss fodrozó szellő, mint az isten kegyelmének engesztelő lehelete.

A máskor beszédes templomjárók között kevés szó esik: hallgatag, magukba térve ballagnak az összetartozók hazafelé s nincs keletje az emberszólásnak. Az otthon várasközben elszunnyadt apróságokra lopva egy egy csókot nyomnak — ez talán csak nem vétek — és fohászokodó ajakkal, istennek ajánlva lelküket nyugovóra térnek.

A kelő nap alig köszönti a földet, a papa fölkel, hogy el ne mulaszsa az imádságot, amelyik emlékezésre kéri az istent, hogy „sorsunk legyen az élet«. A Mózsi a mamának és a bábínak marad kíséruil, de azért ők is ott vannak az istenházában, mikoron keletnek fordulva könyörgik a hívek: „tulajdon kedvedért jegyezz minket az élet könyvébe.“

A Simi meg a Rózika otthon sokáig elheverésznek az ágyban. Minek vón' fölkelni, mikor nincs reggeli! És a hanczúrozásban mulik az étvágy érzése.

Nem, nem! a bábi megmondta és a Rózika nem meri lecsusztatni azt a kortyot, amivel a száját kiöblíti, pedig a szomjuság majd hogy elepeszti.

„Lájlolás“ után ugyanis megjön a mama, addig jó lesz virágot kötni bokkrétába. De a Simi egyszerre csak elillan; megkeríti a Mózsi birsalmáját, amin a mama neve szegfűszeggel ki vagyon tüzdelve. És el-el nézi a mosolygó sárga harapnivalót, szinte a nyála csorog el utána. Aztán meg leteszi. Ne rontsuk el a máma örömét . . .

Hanem nyughatásuk immár oda van. Jobbról-balról közre fogják az Örsét:

— Menjünk a mamához!

A Rózika csokorral, a Simi a szegfűszeges birsalmával. Szegénynek az illattól jobb leszen a »tajnesz«.

A templomban dicsérik az urat, akinek »oly csodálatosak a tettei«. A doktor ur ebéd előtt kívánja az égi malasztot; az új hitközség tervezője fogadkozik, hogy egyenetlenség szitója nem leszen és a rabbi az engesztelődés napján mikor, megneemesítjük szívünket és vétkeink bilincseit lerázzuk“ kéri az istent, ha hitközsége felett ítél, mondja büntelennek, mert „nincs ember a földön oly igaz, aki csak jót tenne.“

»És szól az isten: megbocsátok, amint mondá . . .«

Mikor a szentírás olvasást megkezdik, a mamának nincs maradása. A gyerekek kedveskedése csupa emlékeztető.

— Édes kis csibéim. — És beteszi a könyvét; mint annyi más mama, ő is hazafelé igyekszik, de utközben megmustrálja a cifra ruhákat és elgondolja, hogy mint tetszelegnek sorsunk nagy urának!

Hamarosan végez. Szinte ügyet sem vet a „sajmeredasz“-gyerekekre, akik a szilvás „bóle“-t olyan módon nyelik, hogy fulladoznak tőle nekípuffadt képpel.

Halottak emlékét nem szabad lekésni; pedig a »dédi“-ért neki is van imája. A templom felé jövet már özőnlenek kifelé, kiknek nincs halottjuk. Oh, azok boldogok, mert a levegő is, meleg bár, de szabad.

És foly, foly az ima tovább. Egyik másik düledez a nagy ácsorgásban és szinte zokogva szól a dal: »Oda vannak a jámborok és senki sem kérhet tégedet, mint egykor Sodoma pusztulásánál Ábrahám, midőn 50 igaz helyett utoljára 10 kedvéért kérte a kegyelmet.“

Ólomlábbal mulik a nap, mely vezeklésünkre van szánva. A gyertyák fénye újra homályt oszlat és újra fölsir őszintén a záró imadala: „Nyisd meg előttünk égi kapuid, tárd szét kegyelmed kincseit, segíts hát és ne növessz a mi vivódásunk.“

Mikor a kántor belekap az utolsó »óvinúba«: „Mi atyánk, királyunk, vétettünk ellened . . .“ akkor a kile már a végét kívánná hallani. Nem is ringatja lelkét az elnyuló bús dallamon, de belezúg az első taktusba s a

vezérimádkozót gyorsabb tempóra egyre noszogatja. „Kegyelmezz és hallgass meg . . .“ Csak a jámborabbja fujja kitartással: »Mi atyánk, királyunk . . .«

Az asszonyok sebtében pakolnak; az égi mécsesek már ugyis sorra gyuladoznak. Betölt a nap vezekléssel s midőn a lélek megtisztulva táplálékot nyert a jövőbe vetett bizodalomban, táplálékot kíván a megtisztult gyomor is.

Megterül a mesebeli asztal minden otthonban s amíg a jámborok az időt jelző, kelő holdat köszöntik a templom udvarán, az alatt pirosra, ropogósra süil a pecsenye s a Rózika meg a Simi éppen eleget torkoskodtak az édes pálinkából, foszlós jó kalácsból, hogy megkerüljön kedvük.

Aztán mamával, bábival elébe rajoznak a haloványképű papának és Mózsinak, akiknek az arczára csak akkor vonul fel teljesen az élet pirossága, mikor a mama is rájuk köszönti csókkal:

— Add meg isten mind a jót, miért fohászokdát!

És nem lehet az boldog, akinek az isten meg nem bocsájtott . . .

H. S.

A szertartások „javítói.“

Nevezhetném őket a traditiók megrontóinak is. Nem tehetek róla, de rám, modern ember létemre is, fájdalmas benyomást tesznek a pusztítások, miket a szertartások »javítói« a sok száz éves hagyományok között végeznek. Csak néhányról akarok itt szólni:

Ők nem viseltetnek azzal a tisztejettel a taliszir iránt, a melylyel én tekintem s azt hiszem minden zsidó tekinti ezt a hagyományos, ősi zsidó ruhadarabot. Én nem csak az »arba kanfósz« eszközét látom abban. Hanem látok benne egy ruhadarabot, a melyet ha magára ölt a zsidó: megfelelkezik e földi élet bajairól és egynek érzi magát az ő fajával és az ő istenével.

Van valami misztikus abban, a midőn a jámbor zsidó uievkor és jam-kipur napján fejére huzza ezt a kék, csikos leplet, hogy megfelelkezzék e világról és csak az ő hitében és istenében éljen. S mintha valami megszentelt patina volna a piszok, mely az öreg zsidó taliszát belepí.

Mert ők a »javítók«, nem értik ezt. Ők kipurították a maguk templomaiból a taliszt és helyette valami nyakkendő felét akarnak a zsidó ember nyakába csavarni. Hogy miért? ők maguk se tudják. Hogy mire jó az? Én csak egy nevelésesen fölösleges shawlt látok abban, de nem érzek áhitatot és fantáziám nem szövi meg lelkemben a traditiók folytonosságát, ha ezt a zsinort a nyakam köré veszem.

De azért is méltán felelősségre lehet vonni őket, hogy leszaggatták a z-ídőről azt a halotti ruhát, a melyben ő annyi évszázadon keresztül jelent meg a nagy ünnepeken az ő urának és istenének a színe előtt.

Miért követték el ezt a blasfemiát a tradíciók ellen? Avagy ezzel is elő akarják segíteni, hogy teljesen »Hohe Feiertage« legyen a nagy, a félelmetes »jómim noróim«-ból?

Mily megdöbbentő hatással volt a szegény ember lelkére, ha belépett jom-kippurkor a templomba és ott állott a község hófehér ruhában és hófehér fővegben, a milyent az övei viseltek valahol Izrael országában. Ott állottak hófehér ruhában, saruk nélkül, hasonlatosak — az imádság szerint — az ur angyalaihoz.

Most már a »javítók« templomaiban ennek nyoma sincsen. Megölték, elpusztították ezt a tradíciót is.

Szegény holdogult Friedmann kántorban még az ő fenséges hangjánál is inkább csodáltam azt a bölcseséget, hogy nem akart ujitani a zsidó egyházi énekek terén, de lekottázta azt, a mit sok száz esztendő szentelt meg a zsidó tettében.

De mégis sajnálattal kell nélkülözni egy-két másikat is melódiánkat. Pedig egy-egy ilyen melódiával a zsidó öntudat egy darabja pusztul el.

Miért mondják a »javítók« templomában csak egyszer a Kolnidret? Tudják-e, hogy ez a melódia valójában a zsidó ember szíve? Avagy ők már teljesen megfélemedtek arról a megdöbbentő hatásról, a melyet kellett a kántor, midőn halkán, nem is hallhatóan elkezdte dudolni a főséges melódiát és a nép még csak érezte a dalt, és még nem hallotta azt és érezte, hogy a mint csöndesen, szinte nesztelenül vibrál a levegőben és az ő szívében a Kolnidre muzsikája, ime eljött az ítélet napja, a melyen lepecsételtetik az élet könyve, a melyben meg vannak írva a jók és meg vannak írva a rosszak.

Én is kóhén vagyok és tartom a jogot, hogy ha akarom megáldhassam a népemet a hagyományos liturgia szerint.

De a »javítók« templomában nem tehetem. Ott kirendelnek hivatalból két urat, a kinek kötelessége, hogy áldást adjon.

Elmondhatnék még többet is, de minek mondjak? Minek sorolnám föl a rendcsináló, a szertartásokat »javító« urak minden áldozatát? Szegény emberek ők, a kik nem tudnak igazán érezni, a tradíciók felségességét és a misticismus nagyságát fel nem fogják, kik nem tudják, hogy szív és lélek van az emberben, de azt hiszik, hogy logaritmus-tábláról pereg le az imádság és a vallásosság.

Kohen

Áramlatok.

T a n i t ó: (iskolában) Mondjal nekem fiam egy egyszerű mondatot.

F i ú: töpreng és hallgat, végre megszólal . . . . én . . . .

T a n i t ó: Nos? Hát nézz széjjel a világban mindenütt látsz cselekvéseket és állapotokat . . . csak bátran!

F i ú: (hosszas vergődés után) . . . a pap . . . a gyermeket — e l k e r e s z t e l i.

Az elkeresztelés most a divatos csillagzat. A zsidók megirigyelték ezt a keresztényektől (hogyan — mikor a kérdés divatos?) és csináltak ők is egy saját külön elkeresztelési kérdést.

Csakhogy a zsidók maguk alatt vágják a fát, mert ameddig a keresztények a dogmaik erejére hivatkoznak és lelkiismereteik sérelmén jajdulnak fel, addig a zsidók — értve a világiakat, — ép a val tüntetnek, hogy a rituális parancsok mellőzése nálunk nem okoz lelkiismereti scrupulust.

Beh furcsa! A dédapáink csendes resignációval el tudták még hordozni a sárga foltot, mely kívülől volt kabátjaikra aggatva és mi ne tudunk elviselni egy olyan kis »bélyegyet« sem, amely kívülől meg sem látszik.

Nem foglalkozom a körülmelés dogmaticus oldalával, — hisz nem is értek hozzá! — de nagyon elszomorítónak tartom azt, hogy éppen előkelőbbjeink adnak maguknak önkényes abszolutiót egy több évezredes rituális parancs alól és éppen most, mikor hazánkban még a vallástalanság mellett is a felekezetiesség kapott lábra, — látják jónak tüntetni az ő állítólagos »felvilágosodásukkal«, amely fumigálja a patriarcháktól kezdve le a mai napig semmiféle krilikával meg nem támadott hagyományos szertartást.

Hogy a mostani njszülöttek vérszegényen jutnak a világra és így megárt nekik a circumcisio, — hallottam sokszor. Uram Isten! Ez a parányi vérvesztés se nem oszt, se nem szoroz és nagyon megezafolják ezt azok az évezredek, amelyeken át elnyomtatás, öldöklés és máglyák daczára fenn tudott fajunk dicsőségeseen állani mind a mai napig.

Kicsinyes hiuság és léha hypokrizis a vérkeresztesség ellen küzdeni, és hogy milyen comicumra vezet ez, arról kaczagtató dolgot hallottam egy tátrai fürdőben beszélni.

Egy budapesti hangos fiskális nyaralt ott, aki 5—6 év előtt hagyta el ősei hitét, amikor már két körülmélet csemetéje volt.

A szentelt víz felvétele után is született két fiacskája az említett fiskális urnak és volt is gondja arra, hogy amíg idősebb fiainak ruhái légmentesen záródtak vala, az utóbb született gyermekek nadrágoeszkái e vonatkozó helyen kellőképpen tágasak legyenek, hogy a fürdői közönség eselleg csalhatatlan meggyőződést nyerhessen a család felekezete iránt.

Történt azonban, hogy a dada egy napon eleserélte a nadrágokat . . . A fiskális ur sietett más fürdőhelyre.

B. A.

A „korelakergető“.

Actualis lett az Áron gazda megint. Noszogatja a Péter meg a Pál szomszéd, amint éstenden összeverődnek a kis kapuban, hogy:

— Ugyan Áron szomszéd, mért nem zavarja már el azt a korelát. Hát mért hijják akkor kendet »korelakergetőnek.«

Az Áron gazda megsimogatja az ezüstbe játszó hosszú szakállát, a hegyes csücskét rágöndörgeti a mutatoujjára és széles mosolygásra nyitja vastag, piros ajakát. Aztán megszólal:

— Hehehe, szomszéd lelkem, kelmed is volt fiatal. Hegyezte a fülét, ha a ropogós víganó pattogását hallotta és kétfelé törülte a bajuszát, mikor csókra szomjazott.

— Aszondom — verte össze bokáját a huszársorból kikerült rátartósabb Péter gazda. — Szeretem a hajlós derekat, belenéztem az eleven csillagokba, melyek szikrát szórnak, — akár a puska csövébe — Taliányországban.

— No lássa szomszéd, én sem voltam különb, pedig istenes könyveket bujtam napestig.

— Ne te, istenadta jordánya! — kötődik Péter gazda. — Aztán mit tanultál belőle?

— Azt, hogy megférjek a jó embereimmel.

— Há'szen, ebugatta fakó, mi sem bántunk téged, Áron gazda.

— Nem is mondom; de akkor is emlegetitek korelakergető voltomat, mikor nem muszáj.

— Csiba te, de neki keseredtél! Fogd a dohányzacskóm, tömd meg a pipádat; nem látott a' még finánczot.

Az Áron félve nyul utána A Péter szomszéd tüzet csíhol.

— No hadd szólják hát az a szusz; aztán ki vele a neved történetével.

A falubéli kisboltos letelepedett a ház előtti lóczára Aféle elfanyalodott képet vágott, mint aki jóféle fanyar bort hörpöget és megköszörülgeti a torkát.

Meleg nyári alkonyat volt, a levél sem zizzent; az éj elboruló kékje beleveszett a főlzálló meleg párába és a lehunyó nap vastag, tagolt sugárkévekben bucsuzkodott a szemhatáron.

Áron gazda elgazitotta a kis sipkáját a feje bubján és megszólalt:

— No a pipám jól szelel. Ha kendtek úgy kívánják, hát elmondom, mint száradt rajtam a korelakergető név, talán több becsülettel lesznek iránta.

Olyan ágról szakadt zsidó diák voltam. Az édes szülémet, az isten nyugosztalja szegényt, nem ismertem. Mint nálunk szokásos, jó emberek viselték a gondomat; étellel itallal a szegényebbek tartottak, s a módosabbak adtak, ha kellett, viseltes ruhát. Mikor már jócskán fölcsiperedtem, a kenyerem megkeresésére akkor sem volt

érkezésem. Megvonultam a vaczkomban és beletemetkeztem a szent irásokba akkor is, mikor ősz mesteremnél jártam, akkor is, ha odumba tértem. Csak forgattam a nagy sárga leveleket, amikben minden tudás megvagygon. A mesterem biztatott és én bizalommal tekintetem a jövőndöbe. Mikor a szakálam már köröskörül ki kezdett ütközni, eltünődtem az irás szaván, hogy »legényemberé az igaz nagy szegénység« és éreztem a bölcs mondás igazságát, hogy »asszony nélkül nem ember az ember.«

És mikor így eltünődtem, a kicsinyke ablakomon kitévedt a tekintetem és elköbörgött a nagy messzeségben.

Egyszer aztán az ablakomban kigyúlt két csillag, nagy, fényes, sugárral teli. És attól fogva megjelent előttem mindig, mint az esthajnali csillag: elkísért nappali utamon, felém ragyogott a régi könyvek rovátkás betűiből, tele szötte-fonta álmaimat égi sugárással.

Az öreg mester nem tudta, mi ütött belém. Elmém nem fogta a szót, a tanítás magva nem éledt meg lelkemben és hasztalan lapozgattam a szent levelek közt. »Legényemberé az igaz nagy szegénység.«

Aztán elkövetkezett a fekete asszony, akit most is olyan nagyon emlegetnek az ujságok. Háboru nyomában támadt és nem sokat teketoriázott az emberekkel. Nagy volt az aratás Csak úgy hányták egymásután az áldozatokat a meszes gödörbe. Ország-világ nem tudott hova lenni a réműlettől. Se pap, se harangozó; nálunk zsidóknál pedig elmaradt a halotthoz hívás.*)

Szép meleg őszi volt, aféle vén asszonyok nyara, délben úgy tüzelt a nap, miként a nyár derekán; este, reggel pedig vastagon hullott a harmat a kiégett szomjas földre.

A fekete asszony mindenfelől elszólígtatta az embereket, kicsit, nagyot, szegényt, gazdagot. De a mi községünkben még csak hírből ismerték. Egyszer aztán nekünk is akadt halottunk. Jól emlékszem, szombati napon volt. A bírőéknak szép kislánya egy óra alatt odalett.

A javas asszonyok azóta hasztalan adogattak csodaitalokat, a doktorok hiába próbálkoztak a medicinával és a papok szavának sem akadt hallgatója. Fejét, hitét, vesztette mindenki. A fekete asszony pedig kaszált, egyre kaszált.

Akkor aztán egyszerre csak híre futott a községben, hogy a zsidók megtalálták a korela orvosságát. A jámbor, galambősz rabbink keresve keresgélt a szent irások közt, hogy hitet merítsen belőlük és a könyveket bujta, melyekben minden tudás meg vagygon, hogy írt találjon a mi nagy ba-

*) A kisebb községekben, különösen Pozsony és Nyitra megyékben a templomba, halotthoz hívás még ma is divik. Az egyházi kalapácsal (jargonban: Schulklopper) hármal üt a kapura, ha az istentisztelet ideje elérkezik, kettőt, ha a halottnak kell megadni az utolsó tiszteletet.

junkra. És egy ócska pergamenlapon, mely csöbe volt göngyölgetve, rátalált a receptre.

Az volt abban megírva, hogy a község, amelyiket az isten rossz nyavalyájával meglátogat, váltasson jegyet egy pár apátlan anyátlan szegény árvával, tüstént rakjon össze a menyasszony számára gombostüpenzt és hamarosan adja őket össze a temetőben*).

A szomszédok megbölogatták a fejüket; de a csodálkozás és az a hangulat, mely az Áron gazda egyszerű beszédét egyre kísérte, szavukat vette. Áron gazda nem is zavarodott meg, csak azon mód folytatta:

— A község vénei összeültek. A tisztelendő rabbink fölállt és istenes beszédben lelkére kötötte a gyülekezetnek, hogy legyenek bizodalommal az örökkévaló iránt, mert ő az, aki mindenkoron megsegített. Nála jó, a jótettnek jutalma, mert abban ő csak igazságot*) lát...

És a jámbor férfiak nyomban előálltak az ő adományaiikkal és kiki nyakába vette a község egy részét, sorra járta a jó embereit és nem volt hiánya a gombostüpenznek.

Aztán a templombaszólítónkkal magához hivatott a rabbi. Sohasem feledem el. Halovány arczával odaállt elébem és a keze úgy reszketett. Engem majd a hideg vert ki a láttára, soha oly komolynak nem tetszett a képe. És a hangja úgy remegett, hogy megszólalt:

»Édes fiam, nagy bajt küldött reánk a teremő, a legjobb embereinket megsíratatlanul viszik el mellőlünk. Tenger sok a gyász és alig, ki gyászoljon. Az istenen kívül tebeléd vetettük reményünk. Neked még ma meg kell házasodnod.«

«Legyen az isten rendelése szerint — szóltam jámbor mesteremhez; de a szívem majd kiszakadt a mellemből.

Nem tudtam, ki lesz az életem párja, hogy örökre el kell-e felejtennem azokat a csillagokat, melyek beragyogtak kis ablakomon? És amint ott álltam, álltam elcsüggedetten, elgondolkoztam, hogy most már az irás szerint is teljes ember készül belőlem. Bele nyugodtam a mindenható akaratóba. Szegény ember szándékát boldog isten bírja.

Amint a küzködésem megszűnt és a képemre kiült a megnyugvás, a tisztelendő rabbink benyitott a parádés szobájába. A tiszteletes asszony előlépkedett, kézen fogva vezetve egy leányt, akire rá sem mertem tekinteni. Jobbról balról besereglettek a vendégek és lelkünk pástora oda állt elébem:

»Ime a házadon, akit isten rendelt számodra. Árva ő is, te léssz most mindene.«

Aztán összetörték a nálunk szokásos porcellán-

* A recipe nem új. Századokon át gyakorolták a régi zsidó községek járvány alkalmával. Ilyen esetet dolgozott fel Walter Frey (Mandel) is a B. T. 1886-iki évfolyamban. H. S.

*) *Cz'dokó (igazság gyakorlása) a jótétemény héber neve.

tányért. Ilyen törékeny a szerencse. A lányos mamák pedig sietve nyultak a cserepek után. Ugy tartják nálunk, tőlük kapós az eladó.

Én rátekintettem a leányra és hálát adtam a mindenek urának, akinek végtelen az ő hatalma. Jövendő sorsom osztályosa Rakhel volt, az én mostani feleségem, akinek szeme bevilágított a mécsesem mellé, felém mosolygott a rovátkás betűkből, elkísért a mesteremhez, el az éjszakai nyugalomban.

... Péter szomszéd valami andalító dalt dudorászott s újra kínálta a dohányzacskóját, amelyik még, tudvalevőleg, nem látott finánczot. Áron gazda megtönte a pipáját, nekiderült ábrázattal hallgatta a Pál szomszéd bizonykodását, hogy ő bizony mindig mondta: Rakhel szemrevaló egy asszony-jószág lehetett, és újra nekieredt a beszédnek:

— A lakodalmunkat még aznapra tüztük ki. Nem kért arra senkit se vőfély, se meghívó, mégis megtellett a tisztelendő rabbink lakása vendéggel. Onnan indultunk.

Még most is emlékszem, szép őszi délután volt. A nap csak úgy mosolygott le az égről Vadrucza szögben húzott a szemhatáron és utra készült a gólya.

— De korán — kötődött a Péter szomszéd. Áron gazda elmosolyodva folytatta:

Elöl ment a tüzoltó banda, a Pista bácsi a nagy buzogánnyal vezetett. Utána következett a négy szál ember: a kefekötő a bőfögő nagy trombitával, a vékony dongáju hosszú szabó püfölte a nagy dobot, a borbély nekípuffaszkodott képpel fujta a tilinkot és a lomha éjjeli bakter neki-neki szontyolodott a kürtnek. A banda többi tagja akkor már a temetőben pihent; de akik megmaradtak is, olyan muzsikát csináltak, mintha megunták volna ezt az árnyékvilágot. A szabó nagyokat lépkedett, nála ezért addig nyult a taktus, míg a többi beérte, a borbély pedig úgy bele-bele nyekkent a tilinkójába, mintha ő volna az, akinek a torkát nyiszálják.

A banda mögött a rabbi lépkedett, utána én voltam soron a mi szokásos patyolatos halotti ruhánkban. Aztán a menyasszony következett arany esipkés fejkötőben és végül a nagy vendégserég zsidó és keresztény vegyesen, egyaránt. Mindenki ünnepibe öltözködve. Én mellettem a nászurak és a Rakhel mellett a nászasszonyok lépkedtek begyesen.

Mikor a temetőbe érkeztünk, a Bán bácsi azt sem tudta hova legyen bámultában. Csak kapkodta a makra pipája kurta szárát a szája egyik szögletéből a másikba. Aztán nevetésre fogta a dolgot. A szeme ráakadt a vén »Jantev«-néra, aki a zsidó lakodalmak bolondja volt és pitykés mandliban himes pruszlikban, meg valami ócska prémes sipkában nótázott. Az ősz temető-őr még ilyen menetet oda befordulni nem látott.

Tovább vonultunk be a hepe-hupás sírok közé. A piros bársony eskető-sátor akkor már ott volt! A kőfal kerítésnél négy gyerek tartogatta a négy oszlopát. Aztán odavezettek engem a Rakhellel a sátor

alá. A kántorunk elmondta az áldást s megkínált az áldozó borával. Kivülről a más hitű temetkezők sí-síránkozása hallszott be... Én ráhuztam a jegygyűrűt a Rákhel ujjára. A rabbi összeadott bennünket és istenes tanítást intézett hozzánk, hogy bizzunk az istenben, ha gyászban üljük is lakodalmunkat. Ne panaszkodjunk sorsunk ellen, mert a mi egybekelésünk tizezrek életét mentheti meg.

Aztán imádkoztunk és vigadva visszamentünk a tisztelendő rabbiék lakásába vigadásra.

És ettől a perctől fogva a mi községünkben kevesebben haltak el korelában és nem teltt bele egy hét, nem volt korelás halottunk. Az emberek hite az istenben visszatért, bizva biztak az ő hatalmában. Engem pedig e naptól kezdve elneveztek »korela-kergető«-nek. Azóta elszakadtam a régi községemből, ide telepedtem kendtek közé, de a nevem elkisért idáig. Istennek legyen hála, mert ez az én boldogságomra emlékeztet.

A Péter és Pál szomszéd levette a kalapját, kezüket odanyujtottak az Áron gazda felé:

— Ugy-e, Áron gazda, nem haragszik?...

És Áron gazda fölötött a felé nyujtott tenyerébe.

Haber Samu.

A kürt három hangja.

— Tekió-Sevórim-Terió —

Mint a vihardár vész elől ha rebben:
Testem összeborzad, lelkem összerezzen
És a hanghullámok, mik fülemhez érnek:
Lelkemben felvesznek bünt, felejtett vétket.
Énem ellen kelnek, ébrednek csatára
A kürtnek riasztó, r i a d ó szavára.

Csatára ébrednek, vélem pörbe szállnak,
Zsákmányul ítélnék síri pusztulásnak;
A vég hideg lehét már-már mintegy érzem,
S bűneim bevallva meginog a térdem,
S úgy érzem magamat, mint hajótört gálya
A kürt felzokogó, m e g t ö r d e l t szavára.

De fuvalom indul, mint a déli szellő,
Hullámot simító, vést szenderbe ejtő,
Mintha mindenünnen langyos tavasz kelne,
Mintha minden bűnöm el volna felejtve.
S megbánástól ered könnyeimnek árja
A kürtnek biztató, e n y h e f u v a l m á r a.

S megtisztul a lelkem, kibomlik a szárnya,
Vajudó eszméknek öblös harsonája
Hallatja most hangját, sziveket felrázón
A hosszan felbúgó kúrthang léghullámon;
S újra bátran hevül eszmék csatájára
Izrael, kürtjének harsona szavára!

Gerő Atala.

Ajzeg Gesl fordulása.

A tisztos ősz férfi, a kétegyizsákfalvai rabbi, szűk odujában forgatta az irások irását. Egy-egy mondása fölött elgondolkozott és hajlongva, hadonászó kézzel fejtegette magában. És amint így elgondolkozott a multak örök-életü és a jelen hívságos dolgai felől, egyszer csak ott terem előtte Ajzeg Gesl.

— Rebelében, jaj, jaj, rebelében!

A szólított feléje fordította fejét és még mindig hajlongó testtel kérdezte:

— Fiam, mi baj? Megszállott tán a „jéczer horá“, a ros szellem?

— Haj, haj, rebelében, dehogy az; a »jéczer tov«, a jó lélek költözött belém.

— Dicsértessék az örökkévaló, aki belénc oltja a jó szellemet.

— Ómén, rebelében, ómén! Haj, haj, rebelében, mi történt énvelem. Isten bocsássa meg a bűnöm, mikor a multkor a rabbigyűlésre én is leutaztam Pestre, hogy szememet legeltessem a mindenható jámborain, tréfi vendéglőbe mentem ebédelni. Isten látja lelkemet, engem jó széndék vezérelt. Izrael szent őre, az iroda titkára és szent lapunk szerkesztője után küldtek oda engemet. De nem ettem egy harapásnyit sem, nem én. A luáchom — az én jó kalendáriumon — sívo ószor betamusz napját jelezte ugyan, de nem hittem neki, hiszen ezen a böjtnapon nem megy ebédre az urnak híu szolgája. És mégis csalódtam. Itt olvason az Ehrentheil könyvében, aki az én régi újságomat szerkesztette, hogy a luách nem tévedett, hanem a híhű Izrael szent embere vétkezett.

— Ajzeg!

— Igen, rebelében. A gonosz „Egyenlőség“ —

— Ajzeg!

— Igen, rebelében, a gonosz »Egyenlőség« fe- csegett ugyan az én tréfi ebédemről, hanem azért én nem ettem belőle, mert mikor hallottam, hogy a titkár ur - turós csuszát diktált be a marhahus után, igenis a marhahus után, akkor világosodni kezdett az én fejemben. De hát csak ezután jutott az eszembe, hogy a vendéglőben az emberek mind »pörhapedig« — hajadonfött ettek, aki új vendég jött meg nem mosakodott, brócht nem mondott, és akik elkészültek az ebédvel, senkit sem kínáltak meg a »mezume bencsolás«-sal, az asztali áldás vezérimádkozásával.

— Ajzeg fiam, te eltévelyedtél, tőged mégis a jéczer horá szállott meg. Jól tevéd, hogy hozzám fordultál, neked az ur szolgájának vigaszára, bűnös lelked megkönnyítésére van szükséged.

— Ómén, rebelében. Szent igaz. Olvastam az Ehrentheil könyvét —

— Ajzeg, térj magadhoz.

— Én magamba tértem rebelében, mikor a könyvet elolvastam és vérzett a lelkem, hogy milyenek a mi vezetőink.

— Ajzeg, te nem hiszel reb Itzigben, hát mi vagy te akkor?

Ajzeg Gesl kékült zöldült ijedtében, amint a rabbi nekipirosodó arcát, meglibbenő ezüst fürteit és tüzesedő taglejtéseit látta. De összeszedelőzködött.

— Hiszen jól van, rebelében, én csak azt várom, hogy bizonyítsad Ehrentheil tévedéseit. A mi szent lapunk eddig csak szidott, káromkodott, de nem czáfolta meg annak a rettenetes könyvnek egyetlen állítását sem.

— Ne adj te nékem tanácsokat, mert meg vagyon irva: És hívének Istenben és Mózesben az ő szolgájában, Mózes és isten nevének ilyen egymás mellett való szerepléséből pedig azt következteti a talmud, hogy aki Istent szolgálja majd oly becsülésben részesítendő, mint az örökkévaló.

— Én tisztellek rebelében.

— Akkor bizzál bennem és a mi szent fejünkben, Reich Itzigben.

— Jaj, jaj, rebelében, nem tehetem.

— *Megátalkodott! Isten azért megőrzi az ő jámborainak lépteit. Eredj szemem elől. Te nem hiszel Reich Itzigben, a mi szent fejünkben, akkor nem vagy orthodox. Ha nem vagy orthodox, nem vagy zsidó, nem vagy jehudi.*

Ajzeg Gesl megtántorodott e szóra. Ő nem jehudi! Szemei karikákat hánytak és összefolyott előttük a tér. A rabbi már készült felugorni, hogy elestében fölfogja, mert meg vagyon irva: ami néked nem tetszenék...

De Ajzeg Gesl magához tért és odaállt a szent férfitól:

— Rebe! Én olvastam a bibliát, a misnát, a gemarát, a tanaitákat, az amoraitákat, a gaonokat, a risonokat, az acharonokat; végigböngésztem Rif-t, Rambam-ot, Tor-t, az Orach Chajim-ot, a Chosen Mispót-ot, a Jóre Deá-t, a Mogen Avróhom-ot, a Remó-t és a Cheszám Szóter-t, de Reich Itzig nevével sehol sem találkoztam. Életemet istenes cselekedetekkel töltöttem el, az ő tanai szerint éltem, ha bánatom volt, Izrael istenétől kértem segítséget, ha örömben volt részem, neki adtam hálát; követtem a tóra 613 parancsolatait, tilalmait és én nem volnék zsidó!

— Igaz, meg vagyon irva: És lásd, Izrael, mit kíván tőled az örökkévaló, a te istened, mást, csak azt, hogy tiszteljed félve, járj utjain, szeresd, szolgálj neki tiszta szivedből és egész lelkedből meg hogy az ő parancsait és törvényeit kövesd a te saját idvezülteidért. — De te mindezzel nem értél el semmit, ha nem bizol abban vakon, kit a jámbor rabbik állítanak elébed, hogy benne higj.

Ajzeg Gesl tétovázott, de aztán nekikészülődött, arca szokatlan elszánt kifejezést öltött és minden szokásos tiszteletről megfélelkezve, szorosán oda állt a rabbi elé.

— Rebe, én most már magában sem hiszek!

Aridarab.

AZ ERŐSEK.

— Elbeszélés a kisvárosi zsidó népéletből. — (29)

Irta: **Bernstein A.**

A vereség, melyben a Mendel vidámsága részeltette, a szegény Abelenek megrontotta nappalát éjjelét. Mendel szomorúsága, az által, hogy róla a világ legtalálóbbszócskáját eszelte ki, megdönthetetlen dogmává vált. A boldogtalan magából egészen kikelve, mérte a szobája hosszát-végét és egyre-másra ismételtette magában a lehető legtalálóbbszócskát, mindig finomabban élezett fordulatokkal, a corrupált talmud szólásformákból és bibliai versekből vett éleselméjű bizonyítékokkal. A föltétlenül szükséges tetszésnek nem volt híján és folyton folyvást sajátkezüleg bizonyítgatta azt eme csodálkozó kiáltásával: Oj, milyen nacczerü, milyen nacczerü! — De csak annál égbekiáltóbb volt és maradt az a körülmény, hogy az alaptétel olyan hamis és Mendel gibor olyan vidám volt.

A tudós reb Abelenak nem izlett az ebédje, az ebédutáni álm elkerülte, nem jól esett a pipája és még az az itóka is, melyet vigasztalásul hörpintett föl, mintha elvesztette volna minden üditő erejét; mert — mihaszna mind ennek — hajtogatta magában nekikeseredve, mikor a Mendel vidám?

De éppen az elkeseredés legeslegfenekén új világosság támadt a fejében. Villámként járta át az a merész gondolat: vajjon nem lehetne-e a találó szócskát olyanformán csavarintani, hogy az találja a vidám gibort is? És — lám, milyen csodamód alkalmazkodó az ilyen ötletfaragok világnézlete minden időben és minden nemzetségnél! — a gondolata is csak alig fogamzott meg a reb Abele agyában, mikor ez a szapora munkáju műhely már a kieszelés valamennyi szerszámát mozgásba hozta, hogy a merész tervet megvalósítsa és egész felsőtestének hajlongása, valamint a két hadonázásra képzett karja és a levegőt furdogáló mutató ujjja segítségével még estének előtte az utolsó hajszálig elkészült a Mendel vidámságát ötletező találó szócska.

Persze eljuttatni illetékes helyre, ez már nehezebb munka volt. A délelőtti tapasztalat, megtanította reb Abelet arra, amit a feltalálók egytől-egyig figyelmen kívül hagynak, hogy a találmányok csak gyakorlati alkalmazhatóságuk esetében számíthatnak jutalmukra. — Hogy a találó szócskát kellő jutalom ellenében odajuttassa ahova szánta: e célból suttyomban összekészölődött és kiállt a kapuba, hogy a színhelyet tanulmányozza.

A türelmetlenség rettenetes mód bántotta; hegyes szakállát még hegyesebbre pödörítette, csavargatta, tetszést mosolygó ajka közé szedte és magában halkán dudorászva, az ötletet mind finomabbra csiszolta. Kutató szemét végigjártatta az utcán. Hallgatóságban csak nem lett volna hiánya, hanem már csak a vidám

Mendel lenne itt, az isten akárhová tette. Jobbfelől az ő dicsőségének mindig készséges heroldja, a fekete Nuchó guggolt a küszöbön, akinek egyetlen intés is elegendő volna, hogy országot világot lelkesedésre szólítson, mihelyt megsejteti véle, hogy az ő „érdemes zsidója“ a profán világ valamely tárgyát bele készül gyömöszölni valamely szent bibliai versbe. Tulnan utczahosszat bőven ellepte a küszöböket ez ingyenpublikum. Ezenfelül az öregesti imára (maariv) szólító idő közel járt és ilyenkor a szabad ég alatt hamarosan és könnyen összeverődnek a kisebb társaságok. De ráadásul reb Abele azt is észrevette, hogy balsó szomszédja, a Salme mennist, nagy csodálatára szintén a kapuban hüsel, és ámbátor ezt nagyon kurta eszű embernek tartotta az ő találó szócskájának finomságaihoz, mégis mindenesetre kelendő lett volna a hallgatóság számának növelésére. Csak éppen oda kellett volna szólítania, és a félénk mennista lehetetlen, hogy el merjen szelelni, ha ő számot tart reája,

Mindezeknél fogva, egy szó mint száz, annyi bizonyos, hogy már csak a vidám Mendel távollétén mulik a déli csorba kiköszörülése. Ugy ám, reb Abele nevetett is magában és miközben a szemével hunyorgott, meg a kezét dörzsölgette, el-el suttofta magában:

— Ugy éljek én, és úgy legyen nekem egészségem, olyan találó ez a szócska, hogy örömlükben mindnyájan szét fognak pukkadni.

Reb Abele sajtáságos ellenlábasként csakugyan félig tárt kapujába csalogatta szomszédját a Salme mennistöt is. Ugyancsak ez is a kezét dörzsölgette, de nem gyönyörűségéből, hanem nagy aggodalmában amiatt, hogy az öreg Malke nem fog tudni hova lenni haragjában, ha Mendel elmondja neki, hogy ő, a Salme, hogyan vigyázott az ő jótéteményeinek titkára. Malke iránt való tisztelete olyan föltétlen volt, hogy természete fölötte tulajdonképpen nem is mert itélni. Éveken át hozzászólt, hogy a Malke elvágta a szavát, valahányszor ajkára kívánczolt a szíve mélyén fogamzott érzés.

— Tudom — szokta volt magában mondogatni — én olyan természetű és olyan gyöngye szívű vagyok, meg az érzéseim olyan hamar beleszolgálnak a fejembe, hogy nem is érdemlem én azt meg, hogy az ő színe előtt beszéljek. Én csak azon tudok imádkozni, hogy a dicsőséges isten őrizze meg az ő nágy erejét száz esztendőig!

Az évek során azonban mennél nagyobb alázat gyökerezett meg benne a Malke határozott természetének hatalmával szemben, annál vigasztalhatatlanabbá tette őt az aggodalom, hogy most már haragosává talál válni.

De mindennél jobban megfélemlítette egy gondolat, melyet nem is mert főszóval elgondolni és amely mindazonáltal — azt sem tudta mióta — megdönthet' en tényként állott előtte. Az egyszerü Salmében megvolt a megfigyelésnek az a finomsága, mely ösztönszerűen

észrevesz egyet-mást, anélkül, hogy annak okát tudná, vagy akarná adni. A Mendel lelkébe a megfigyelésnek egy ilyen benső tekintetét vetette; hogy Mendel félt a Malkeék háza előtt elmenni, a tekintet, melylyel véletlenül a Hendele nevét kiejtette, szomorúsága és sok futólagos megfoghatlan jel Mendel állapotát illetőleg Salmében eloszlattak minden kételyt. — Végül pedig, hogy Mendellel közölte a Malke jótéteményeit, hogy ezáltal okozójává lett annak, hogy Mendel beköszöntött a Malkeékhoz és ott Hendelet meg találta látni: ez nála a legnagyobb aggodalomnak olyan egészen szokatlan érzését keltette, hogy nagyobb nyugtalansággal mint bármikor, várta azt a pillanatot, mikor Mendel be fog toppanni.

Á várva-várt végre valahára megérkezett. Nem szomoruan, amitől Salme tartott, de nem is vígan, amint azt reb Abele kívánta, hanem álmódzva, magába mélyedve, mint valami szerelmes jött immel-ámmal maga elé bámulva és annyira odaszorulva a házak tövébe, hogy a két rája leső közül egyik sem pillantotta meg elébb, csak mikor már odaért eléje.

A kellemesen meglepődött reb Abele olyan jókedűen pattant eléje, hogy Mendel följedve visszahökölt.

— Ugy éljek én — szólt reb Abele — te vidám vagy Mendel, mi, he? Ő vidám, vidám — kiabálta künn az utczán olyan hangon, mely éppen arra való volt, hogy a hallgatóságot odaédesgesse. Aztán sebtében a nyakáig csusztatta a kis sipkáját, kezeivel hadonászott a levegőben és ismét egészen elragadtatva fordult Mendel felé, avval a kíváncsággal, hogy annak vidámságát a lehetőség szerint annyira fokozza, hogy találó szócskája mint amolyan igazában kapóra jövő remekmű föltétlenül hasson és gyujtson.

De a szomorkodó Salme is künn termett az utczán és résztvevő tekintete a dicsvágyában elvakult reb Abelenél hamarabb kitalálta, hogy Mendel éppenséggel nem vidám. És valóban, a találó szócskák fölfedezőjének csalódása nem tarthatott soká, mert Mendel olyan komolysággal egyenesedett föl előtte, mely egészen arra vallott, hogy nem kér a tréfából és olyan felfortyanó hangon kérdezte tőle: „mit akarsz tőlem?“ hogy az lehetetlenné tett minden néven nevezendő félreértést.

Reb Abelenek a vér a fejébe szökkent. Vajjon a tudós reb Abele, aki annyira leereszkedett, hogy Mendel vidámságát köszönteni készült, eltűrhetette-e attól a „suhancz“-tól az ilyen rátamadást: Aztán meg hozzá a legtalálóbbszócska a világon tönkre volt silányítva. — Égbekiáltó!

— Micsoda? — kiabált magából kikelve — te hörcsög ember, én azt kérdelem tőled, hogy vidám vagy-e és te haragra válva válaszolsz? Hogy mit akarok tőled? te istentelen! Angolországba akarsz te menni! az, majd úgy czipelnek el a kileből, aki nem tudsz több tiszteséget egy tudóssal szemben. Mért meredsz úgy rám, mint valami szemtelen? — folytatta mindinkább neki-

tüzesedve, midőn a Mendel arcát csakugyan elfutotta a pirosság és tekintete elkomorodott. — No látjátok, hogy áll ez itt — kiabált az odaözönlők felé. — Nem olyan képet vág-e, mint Chaskel, aki tréfe sajtot evett és megszegte a fogadását.

Alig mondta ki e szót, nagy rivalgás támadt a körülöttük levők között:

— Mendel a fogadásod! — De e kiáltást nyomban elnyomta egy sokkalta inkább megrázó jajszó, mert e pillanatban több történt, mint amit ily rövid idő alatt ki lehet mondani, és megkapóbb, mint amit csak egy pillanattal elébb is sejteni lehetett.

(Folyt. köv.)

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetése szept. hó végén lejár, teljes tisztelettel kérjük, méltóztásának előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Egész évre . . . . . 8 frt — kr
fél évre . . . . . 4 frt — »
négyed évre . . . . . 2 frt — »

Papok, tanítók és községi hivatalnokok:

egész évre . . . . . 7 frt — kr
fél évre . . . . . 3 frt 50 »
négyed évre . . . . . 1 frt 75 »

Az „Egyenlőség“

szerkesztősége és kiadóhivatala
Budapest, Váczikörut 23. sz.

Hirek.

Tekintettel a közbeeső Ros-Hassono ünnepre, lapunk legközelebbi száma csak f. hó 30.-án fog megjelenni. Jóakaróink, dolgozó társaink és olvasóinknak, élve régi jó zsidó szokással, szívből kívánjuk:
לשנה טובה תכתבו ותחתמו

— A pécsi királylátogatásról. Ő felsége a pécsi környéki hadgyakorlatokra az idén is lerándult. Látogatása ezuttal nem járt a szokásos programmal; a felekezetek, mint ilyenek, az idén nem mutathatták be hódolatukat; csupán a katolikus papságnak jutott az a szerencse, hogy felekezeti színezete daczára tiszteleghetett. E jelenséget nincs okunk pertraktálni, mert a király tanácsosai ez alkalommal a zsidónak ugyanazon mértékkel mértek, mint a — protestáns felekezeteknek. Lehet, mert a zsidó felekezet államjogi helyzetére vonatkozó függő kérdés egy részének praedjudikálni nem

akartak, de az sem lehetetlen, hogy a vallásügyi bonyodalmas politikába nem akartak új momentumot keverni. Három polgári küldöttségben azonban részük jutott a zsidóknak s ő felsége mindnyájunkat egyenlőnek ismerő kegyelme úgy a cerclek során, mint az udvari ebéden nem hagyta figyelmen kívül a zsidó telekezetbelieket sem. Baranyamegye küldöttségében jánosi Engel Gyula, nagybirtokos és egyetlen zsidó pap, Flesch Ármin dr. mohácsi rabbi vett részt. Ő felsége mindakettőt megszólítással tüntette ki. Engeltől a baranyai birtokviszonyokat tudakolta, Flesch Ármin dr. pedig a következő beszédet folytatta:

— Hová való ön?

— A mohácsi hitközség rabbija vagyok, felség.

— Önhöz már tavaly is volt szerencsém?

— Boldog voltam, felség, hogy tavaly, mint a zsidó hitközségek küldöttségének tagja én is bemutathattam legalázatosabb hódolatomat.

— Ön a budapesti rabbifőiskolát végezte? (A szeminárium tudvalevőleg Ő felsége kegyelme folytán jött létre. Szerk.)

— Igenis, felség.

— Sokan kerültek már ki onnan?

— Harminczan, felség.

— És mindannyian magyarul hitszónokolnak?

— Igenis, felség.

— Az szép!

A Pécs város részéről tisztelgő küldöttségben jánosi Engel József pécsi fakereskedő és parkettgyáros, továbbá Schwabach S. G. borkereskedő vettek részt. Ő felsége mindakettőt megszólította és üzleti viszonyaik felől tudakozódott. Az udvari ebégre Perls Áémin dr. pécsi főrabbi és Justus Lipót h. elnök kaptak meghívót. Ez utóbbi azonban kénytelen volt a kitüntető meghívás elől kitérni, mert ép aznap temették véle 30 éven át példás házasságban élt nejét, szül. Konrad Terézt. — Az udvari ebéden tartott cerclen Ő felsége Perls dr. főrabbit is megszólította és több kérdést intézett hozzája. A király tiszteletére a 15-én rendezett kivilágításra a zsidó templomot fényesen decorálták és nagyszerűen ékesítették örömtűzekkel.

— A főünnepeken a főváros területén h e t v e n h á r o m (73) helyen fognak isteni tiszteletet tartani, 11 épített templomban (köztük a dohány-utcza, mely a karzatokkal és az állóhelyekkel együtt 8000 ember foglalhat magában) 29 egyleti, iskolai és intézeti zsinagógában és 33 rögtönzött imaházakban, melyeket nagyobb részét vállalkozók béreltek ki és rendeztek be isteni tisztelet számára. Ezekenkivül valószínűleg nagy közönsége lesz a városligetben szabadban rendezendő isteni tiszteletnek, hol nem olvashatnak fel ugyan a torahból, a kürtöt sem harsogtathatják, kántorművészek sem működnek közre, de azért bizonyára Istenhez száll az abban résztvevők áhitatos imája, mert a világ bírása nem tesz különbséget azok közt,

kik a forintot vagy 50 krt sem képesek ülőhely, vagy beléltijegyért megfizetni. Megemlítjük különben, hogy az 55, a pesti izr. nagyhitközség aegise alatt álló, illetve a tőle nyert engedély folytán létrejött imaházban közel 4000 szabadjegyet adtak ki olyanok számára, kik helyüket megfizetni nem képesek. Az összes imaházakban természetesen szigorúan kell, hogy betartsák s közeledő kolerára való tekintetből meghozott rendőri intézkedéseket.

— **Az egyetemi és müegyetemi hallgatók számára rendezendő külön isteni tiszteletet**, melyről lapunk múlt heti számában megemlékeztünk, a S z é c s é n y i k i o s k helyiségeiben fogják megtartani Ros-Hassono első és második napján és Jomkippurkor. A bért a hitközség fizeti, mely örömmel veszi ez isteni tisztelet létrejöttét és a rendezőségnek (a rabbiképzőintézet felső tanfolyambeli hallgatókból álló »Theologiai Egylet» tagjainak) ebbeli fáradozásuknál más tekintetekben is kezére jár. Az ünnepi szónoklatot első napon Dr. L ö w y Ferencz, a másik napon Dr. L e n k e Manó rabbijelöltek fogják tartani. A két egyetem zsidóhitű polgárai, kik az istentiszteletben résztvenni óhajtanak, szíveskedjenek indexekkel f. hó 19-ikén, 20-ikén és 21-ikén a hitközség tanácsépületének (Sip-utca 12) 14. számú termében jelentkezni. Ezen isteni tisztelet számára 400 jegyet osztanak szét.

— **5653.** Folyó szeptember hó 21-ikén este (mert naptárunk szerint a 24 órás nap az estével kezdődik) a zsinagógákban az 5653. évet köszöntik, az 5653. évet a világtéremtése óta, mint ezt a szentírás adatai és számai nyomán levezethetjük. 5653 Ros-Hassono ünnepet a zsidóság azért nem ült még, mert hogy törvényt nyert, hogy néppé lett, hogy Szinai hegyén a teremtő szavát hallotta: »én vagyok az Örök-kévaló a te istened . . . azóta ugyancsak a szentírás számadatai szerint csak 3206 év folyt le. Hogy Salamon király az első jeruzsálemi szentélyt építette 2725 év és hogy Izrael első álladalmát Babilon feldulta, a szentélyt felgyújtotta 2315 év múlt. A második szentély felállítása óta 2245 év, a Makabensok fellépése és a második független zsidó királyság megalapítása óta 2025 év, ennek feldulása óta a rómaiak által 1825 év múlt. A misna megszerkesztése óta 1752 év, a jeruzsálemi talmud befejezése óta 1423, a babiloniai talmud berekesztése óta 1389 év múlt. Maimonides »Jad Hachazaka»-jának megjelenése óta 716 év, Karo »Sulchan Aruch»-jának megszerkesztése óta 321 év folyt le. Hogy Franciaországban a zsidóság egyenjogusítását kimondták 87 év múlt, hogy magyar hazánkban az emancipationális törvényt meghozták f. évi december 28-ikén lesz 25 éve. — Az 5653. évnél 355 napja és 51 szombatja lesz. Az ünnepek ez évben mind jóval korábban lesznek, mint a múlt évben. (Ros-Hassono a múlt évben október 3-ikára, most szeptember 22-ikére és a jövő esztendőben már szeptember 10-ikére esik.) Helyreütitik ezeket a különbségeket a 13 hónapos szökő-évek, melyeket minden 7 esztendőben kétszer iktat be a zsidó naptár. Ez utóbbi mód a be nem avatottaknak különös valaminek tetszhetik, ha megjegyezzük azonban, hogy a zsidóság eme naptára nyomán közel 1900 év óta tartja ünnepeit, anélkül, hogy azóta egy perczet is kellett volna az időből sikkasztani, és hogy ugyan ez idő alatt (a julianusi és grégoriáni

naptárak behozatalakor) teljes 80 napot loptak az időből, továbbá hogy száz év múlva ismét egy napot fog kelleni kidobni, mely az idő folyamán a szekundák-ból támad, miket a naptárkészítők elhelyezni nem tudnak: ezeket tekintetbe véve, határozottan pontosabbnak, megbízhatóbbnak mondhatjuk a mi naptári rendszerünket. Sz.

— **Nagylelkű alapítvány.** K á n Béla dr. elhunyt bátyja, K á n Géza utolsó akaratának végrehajtásában bold. anyjuk özv. K á n Teréz urnő emlékére tízezer forintos alapítványt létesített szegénysorsu keresetképtelen özvegyek segélyezésére és állandóan egy árvalány neveltetésére. Ezen alapítvány kezelését az alapító a pesti izr. nőegyletre bízta.

— **A mohácsi ütközet évfordulója** alkalmasból a mohácsi prepost-plébános nagy ebédet adott, melyre az ottani főrabbit F l e s c h Ármán, dr.-t személyesen hívta meg. A zsidók lelkipásztora készséggel követte a meghívót és az ünnepelő társaságba, melyen a helyi hatóságok vezetői is mind jelen voltak, fekete kávéra érkezett. Helye az ünnepély rendezője mellett volt kijelölve, ami kétségtelenül a felekezetek vezetőinek jó egyetértésére vall. A rabbi köszöntőt is mondott e szép jelenségre.

— **40 éves tanítói jubileum.** G i n s b e r g e r Manó gyulafehérvári tanító 40 év óta szolgálja becsülettel a gyakorlati oktatás ügyét s ott, a végvidéki zsidó iskolában nemzeti missiót teljesített. Erdemei elismerésére a több nemzedékből kikerült hálás tanítványai f. hó 6-án jubiláris ünnepséget rendeztek, melynek szervezésére N a t h a n Bernát dr. városi főorvos isk.széki elnök vezetése alatt a Gyulafehérvárt időző egyetemi fiatalság vállalkozott. Az ünneplők a hitközségi tanács-teremben d. e. 10 órakor gyűltek össze, hova a jubilanst legrégebb tanítványaiból álló 5 tagu bizottság hívta meg. Ginsberger fél 11-kor lépett az előkelő közönséggel zsufolásig megtelt helyiségbe, s Nathan Bernát dr. az ünnepélyt rendező bizottság elnöke megnyitotta a gyűlést. A veterán tanítót volt tanítványai nevében Simon Áron orvosnövendék üdvözölte még pedig, a mi dicsérendő, olyan beszéddel, ami elárulta a felekezeti irodalomban való járatosságát is. Lendületes szavai után F i s c h e r Sándor dr. főrabbi a hitközség nevében csinos dictóban bővebben méltatta az agg tanítót, akit kollegái nevében A l t m a n n József, a város részéről pedig N o v á k Ferencz kir. tan. polgármester köszöntötte igen szépen, ez utóbbi mint a m a g y a r n e m z e t i e s z m é k t e r j e s z t ő j é t, Ezután H a v a s Gyula a kir. tanfelügyelő levele került felolvasásra, melyben távollétét menté ki s egyuttal üdvözlé a jeles tanítót. Az éljenzésől sűrűn megszakított ünnepély este a banketten nyert folytatást, melyen 70-en vettek részt. Ott volt Mohay Sándor dr. a város orsz. képviselője, Novák Ferencz polgármester, Elekes Viktor dr. ref. lelkész, Avéd Jákó főgymn. igazgató, Téri Ödön dr. kir. közjegyző, a hitk. előjáróság Jónás Adolf elnökkel

élén, az egész iskolaszék, Mayer Ödön dr., Hartenbaum Simon dr., Deutsch Mór dr. stb. A pohárköszöntők sorát Reisz Béla j. h. nyitotta meg. Szép köszöntőket mondtak még: Novák Ferencz a jubilánsra és a hitk. elnökre, Rein Arthur, Heksel Ignác, Elekes Viktor dr. a jubilánsra, Blum Lázár, Altmann József, Simon Áron, Mayer Ödön dr., Deutsch Mór a tantestületre. A vig lakoma zeneszó mellett 11 óráig folyt a legjobb animoval. — A jubilans életrajzi adatait tudósítónk a következőkben állítja össze: Ginszberger Manó 1826-ban született Parabutyán Bács-Bodrog megyében, hol atyja h. rabbi volt. A jubilans első oktatását apjától kapta, később Topolyán, Becskereken folytatta tanulmányait s a képesítő oklevelet Déván nyerte el. 17 éves korában már a nagybecskereki zsidó iskolában volt tanító, honnan a szabadságharcz szólította el. Kis és Perczel tábornokok alatt részt vett Szöreg, Perlász, Verbász és Szt.-Tamás mellett a ráczokkal vívott ütközetekben, s hadnagyi rangot nyert, miglen bajtársaival Déva és Dobsa között ő is letette fegyverét. 1850. óta állandóan a tanügy szolgálatában áll, s keze alól több nemzedék került ki, melyek sok derék és számottevő embert szolgáltattak a társadalomnak. A gyulafehérvári zsidó iskolában ő honosította meg a magyar nyelvet s a nemzeti irányu eszmék művelésében és megerősítésében nem csekély szerepe jutott. — Hálás tanítványai a nevezetes nap alkalmából messze földről is advőzölték agg mesterüket.

— **Palágyi Lajos**, a kimagasló fiatal poeta, ki ma már első rangú költőink mellett méltán foglalja el helyét és kinek lapunk számára írt remek költeménye mai számunk első oldalát díszíti, új verskötetettel készült el, melyre az előfizetési felhívást a jelen laphoz mellékelte.

— **A zsidó tudomány és történelem encyklopaediáját** készítő bizottság Párisban, E h r e n t h e i l Mór is, kinek csak a napokban megjelent »A receptió és az orthodoxia« című könyve méltó feltűnést keltett, felkérte a közreműködésre.

— **Orvosi kapacitások a circumcisióról.** A szegedi eset alkalmából (l. az Egyenlőség multheti vezércikkét) lapunk egy barátja egy, pár év előtt megjelent »Artztliche Gutachten über die Beschneidung« cz. 100. köztük híres orvosok véleményét tartalmazó könyvre hívta fel figyelmünket. A szakvélemények egy t ö l e g y i g a mellett nyilatkoznak, hogy a körülmetélés fontos egészségügyi intézmény és többen rámutatnak a betegségekre, melyeknek a circumcisió elejét veszi, vagy a melyek a körülmetélteknél összehasonlíthatlanul enyhébben lépnek fel. A l l e m a n d orvos tanár addig megy, hogy a circumcisió á l t a l á n o s k ö t e l e z ő b e h o z a t a l á é r t plaidíroz. Egy berlini orvos több venerikus beteget (keresztényeket) sorol fel, kiken csak úgy segíthetett, hogy a circumcisiót végezte rajtuk, a mely operáció után meggyógyultak. »Ha gyermekkorukban végzik ezt rajtuk — jegyzi meg a szerző, — a betegséget egészen kikerülik.«

— **A pápai orr.** Romából jelentik, hogy az »Osservatore Romano«, mely a xanteni pör során is nem egy zsidó ellenes cikket eresztett világgá, és különben is szívesen csinál antiszemita cikkekben,

most mennyre földre bizonyítgatja, hogy a pápa egészen távol áll az ő zsidóellenes közleményeitől. Ezt ugyan szívesen el lehet hinni az Osservatorenak, de azt is örömmel konstatáljuk, amit az Osservatore elhallgat, hogy t. i. vaticani hivatalos hírében álló lap ő szentségétől az antisemita cikkekért csinos orrot kapott s e m i a t t fogadkozik, hogy a pápa azokat nem sugalmazta.

— **A berliniek nagyünnepei.** A küszöbön álló nagy ünnepekre a berlini anyahitközség egy maga 9 nagyobb terjedelmű helyiségben rendez istenitiszteletet, még pedig az ő fő zsinagógában, a filharmóniai, a Gesellschaft der Freunde, a fiatal kereskedők egylete, Imperial szálló és a friedrichshaini koncertegyesület termeiben. Ezekhez járul egy egész sereg fiók hitközség, vallásos egyesület, felekezeti testület állandó imaháza. Magánvállalkozásból vagy 30 helyen tartanak ájtatos órákat. A kisebbszerű vállalkozásokat — mint egy berlini lapban olvassuk — ez anyahitközség a legnagyobb előzékenységgel támogatja, sőt anyagilag is segívezi.

— **Kolera és jótékonyosság** A hamburgi vészbizottságnál a kiadások fedezésére 700,000 márka gyűlt be. Ezen összeghez a frankfurti Rothschild br. 40,000 márkával járult.

— **Fényes menyegzője** volt Klein Mór nagybecskereki főrabbi leányának Jennynek, akit Hirtenstein Simon b.-sz.-györgyi kereskedő f hó 11-én vezetett menyegző alá Nagybecskereken. A zsufozásig megtelt zsinagógában az egyházi actuson jelen volt Rónay Jenő főispán, Dániel László alispán, Krisztics János polgármester, Hadfy Döme kir. közjegyző, a hitk. előjáróság, a chevra-kadisa és több jótékony egylet testülete. A szertartási részt az örömapa végezte, ki remek beszéddel bocsájtotta gyermekeit saját szárnyukra. Az esketés után a násznép a rabbi lakására vonult, hol vagy kétszáz üdvözlő sürgöny került felolvasásra, köztük Fenyvessy Ferencz orsz. képviselő, Stiller Bertalan dr. egyetemi tanáré, a budapesti rabbiságé, Kayserling és Pollák dr. pesti rabbiké, a rabbiszeminárium tanári karáé, a szegedi hitközség elnökségeé és rabbínatusáé, a miskolczi izr. hitközség előjáróságáé stb. A nagybecskereki izr. hitközség igen szép átiratban üdvözölte lelképásztora leányát. Este a kaszinó termében fényes lakoma volt, melyen Rónay főispánnal élén az egész násznép jelen volt. Felköszöntöt Klein dr. (a főispánra), Schwarcz Mihály, Pollák Viktor dr., Klein (Kiss) Arnold stb. mondtak. Örvendetes jelenségként emeljük ki, hogy Krisztics polgármester a felekezetek közt való békére üritette poharát. Az örömapát, kit talpraesett cikkeiből a mi olvasóközönségünk jelesen ismer, mi is szívesen köszöntjük.

— **Eljegyzés.** F á i Szerén k. a. a nemzeti színház ismert művésznője jegyet váltott L e i t n e r Gyula dr. fiatal fővárosi gyakorló orvossal.†

— **Halálozás.** Stein Gyula töldbirtokos f. hó 13-ikán 41 éves korában elhunyt. A fővárosszerte

ismert és becsült halottat neje és két árváján kívül nagy és előkelő rokonság, köztük a Kohner család is, gyászolja.

— **Gyász eset.** Hódmezővásárhelyről Epstein János földbirtokosnak halálát jelentik, ki 73 éves korában f. hó 12-ikén jobblétre szenderült. A megboldogultról tudósítónk igen rokonszenves képet rajzol. Epstein János Morvaországban született, de még gyermekkorában idekerült aradi rokonaihoz, itt élte át a szabadságharcot, melyben mint népfelkelő vett részt. Azután H.-M.-Vásárhelyen telepedett meg, s ott a város és zsidóság egyik legbecsültebb, legrokonszenvesebb alakjává küzdötte föl magát. A zsidó községnek és chevrának első alapítói közé tartozik, s a chevrának évek hosszú során át buzgó elnöke volt. Ha jót tehetett, két kézzel adott és nemcsak a zsidó templomot, iskolát és jótékony intézményeket támogatta, de a városban nem volt egylet, melynek alapító vagy pártoló tagja nem lett volna. A helybeli reform. főgymnaziumban tekintélyes alapítványt tett s ezenfelül évenként más ösztöndíjjal is segítette céljait. Nem csoda tehát, hogy hirtelen és váratlan halála a kiterjedt családon kívül is nagy szomorúságot keltett és hogy a 14-iki temetés oly impozáns volt, minőt a városban még keveset láttak.

— **A zsidóhitű katonákat** ugy a közös hadseregben, mint a honvédségnél, mint évek óta, ez évben is a főünnepük idejére felmentették a szolgálat alól.

— **Az osztrák járványorvosok**, kik az Európát rettegésben tartó fekete rém ellen való küzdelemre jelentkeztek, 90 százaléka zsidók közül került ki.

— **A székes főváros közgyűlése** e héten budai Goldberger Imre, az imént elhunyt biz. tagról az elnöklő rokonszenvesen emlékezett meg. A megürrült biz. tagsági helyre Beck Dénes póttagot hívták be.

— **Zsidó védcsapatok.** Evvel a gyarmatpolitikából meritett névvel gunyolja az antiszemita szenny-sajtó az antiszemizmust gátló egylet tagjait. Így kezdi a bécsi »Freies Blatt« multheti vezércikkét, melyből az alábbi sorokat érdekesnek tartjuk a reprodukálásra: »E megjelölés »védcsapatok« nagyon is találó; a meggátlásra igyekvés barátjainak becsületére válik, az antiszemitáknak ellenben gyalázatára. Mi az afrikai kolóniák védcsapatainak hivatása? Az európai kultúra és erkölcsök ültetvényeit a vad hordáktól és ember-társait a durva rabszolgakereskedők kapzsiságától meg kell védeniök. Sajnos, hogy úgy van, de Európa szívében, Németországban és Ausztriában tényleg hasonló hivatást kell a gátló egyleteknek teljesíteniök. Ama romlasztó mozgalom, mely a zsidók legyalázásával és üldözésével kezdte, ma már régtől fogva nem csak ellenük irányul. Az antiszemiták proskribált névsorába »zsidó legények«-ként, »zsidó szövetségek«-ként stb hamarosan olyan emberek kerültek, akiknek humánus érzése polgártársaik szorongatását, jogérzékeny és törvénytudása mások jogainak megsértését nem engedte. De e lajstromokon a legújabb időben olyan személyek és pártcsapatok nevei is olvashatók, melyeknek viselői sokáig, nagyon sokáig, ha nem is közvetlenül, de jóakaró semlegességükkel előmozdították az antiszemita

mozgolódást. Konservatív katolikus szószólókat, papokat és laikusokat egy sorba állítanak a zsidókkal és zsidó szövetségesekkel, ha úgy fordul, hogy egyszer-egyszer az antiszemita törvények ellenére mernek cselekedni. Az antiszemita tábor zsurnaliszta viadorjai elmérgezett fegyverekkel rátámadtak Hohenwart képviselőre, Trauenfels apátra, Kathrein drra, stb. mert a pénzérték kérdésében nem azt az álláspontot vallották, melyet az antiszemita főparancsnokság agitatoricus czélszerűség okaiból választott. Az antiszemitáknak a konservatív katolikusok ellen intézett támadásai a linzi kath. gyűlés óta annyira nekitűztedek, hogy beszédközben egy öregebb lelkész az antiszemiták legújabb hőstetteiről keserű mosolylyal jegyezte meg: »Ha ez így tart tovább, az antiszemitizmust gátló egyletre nekünk nagyobb szükségünk lesz, mint a zsidóknak.« — Így készítik maguk az antiszemiták a kiábrándulás utját.

— **Orosz zsidók és a kolera.** Az orosz zsidók kivándorlását vezető főhatárszéli bizottság elnöke Bamberger dr. Königsbergben nyilatkozatot tett közzé, melyben az orosz zsidók által beczipelhető kolera elleni félelemre való tekintetből kijelenti, hogy az összes keletporoszországi segélybizottságok, névszerint a königsbergi, eydtkutheni, insterburgi, tilsiti, memeli, prosikeni a Pétervárról jelentett kolera-eset után működésüket nyomban felfüggesztették s a járvány megszűnése előtt nem fogják folytatni; 2) a bizottság működésének megszűnését ujságokban és mérvadó személyekhez intézett táviratokban és levelekben tudatták Oroszországban és az Amerikába való szállításra előjegyzett kivándorlókat, akik már utban voltak, visszatartóztatták. 3) A mostanában érkező orosz menekülők, amint arról a pályaházakban és a ruhelebeni barakklakosztályokban meg lehet győződni, nagy tulnyomó részben nem zsidók, utlevéllel ellátva, vagy anélkül. 4) Hamburgban kétségtelenül megállapították, hogy a kolera oda a tenger felől cipelték be. 5) A bizottságok mint kezdetől fogva úgy most is tudatával bírnak a kötelességeknek, melyekkel országuknak és hazájuknak tartoznak és tovább is a szerint fognak cselekedni.

— **Virchow a zsidókról.** A világhírű német professort most nagyban ünnepelték Oroszországban. A »Novoje Wremja« egyik tudósítója is megintervivolta és e közben a Berlini zsidó befolyásról sajnálkozva nyilatkozott. — Virchow erre azt vágta vissza, hogy »a mi zsidóink olyan jól neveltek és képzetek, hogy egészen méltóak hozzánk.«

— **Új kísérlet az árvanevelés terén.** Simon A. M. konzul Hannoverben a saját költségén 40 fű árva számára menhelyet épített, melyet oly mód fog berendezni, hogy a fölvételt nyerő zsidó fiúk az iskolai oktatáson kívül az intézetben a kertészet vagy földművelés terén ki-ki hajlamához képest kiképzést

nyerjen A kísérlet kettős okból gyakorlati, először a kevésbé frequentált gazdasági tere terel egy csomó embert, másrészt pedig a nevelés költségei jóformán a növendékek saját munkájából fognak kikerülni, a mennyiben a kertészet és földművelés termelvényeit értékesíteni fogják.

— **A belga tudományos akadémia pályakérdése.** A Brüsszelben székelő kir. tud. akadémia 2750 frankos pályadíjat tűzött ki e kérdés megoldására: «Kritikai tanulmány irandó a köz- és magánviszonyokról melyek a rómaiak és zsidók között Jeruzsalemnek Titus által történt bevételéig fennállottak.»

— **A Gladstone ministeriumban** A s h e r Alexandert Skócia főügyészévé (solicitor general) nevezték ki.

— **Egyetemi tanár.** L e s s e r Ede drt volt lipcei tanárt Bernbe tanárra és a bőrbetegségek klinikájára igazgatóvá nevezték ki

— **A Buschoff-gyűjtések** eredménye a kölni bizottság kezére került. A pénz kezelését a megszenvedett házaspár közjegyzői okmányban e bizottságra bízta még pedig oly formán, hogy ők csak a kamatokra tartanak igényt. A többi, melyből a magukat önállósító vagy férjhez menő gyermekek arányos részt kapnak, haláluk esetére gyermekeik számára biztosították.

— **Jubiláló templomi kar.** A hannoveri zsidóság a napokban ülte meg 50 éves jubileumát, hogy templomában felhangzott az első karének. Ez alkalomból virágokkal díszítették a zsinagógát, este és reggel ünnepi istentiszteletet rendeztek benne s az 50 évvel ezelőlt szokásos volt karénekeket adták elő. A szentírás olvasáshoz csak azokat szőlítették, akik 50 év során valamikor a karban működtek. A községi tanácssteremben szintén volt ünnepély, a melyen egyuttal köszönetet mondtak Mayer litk. keresk. tanácsosnak, aki drága aranybimzésű frigyláda előfüggönnyel, felolvasó asztalkendővel és tóráköpennyel lepte meg hitközségét.

— **A városligeti arenában** a múlt héten »Hangverseny előtt« czimmal egy felvonásos vigjátékot adtak először, melynek fülbemászó zenéjét W e i s z Jenő komponálta. A tehetséges fiatal komponista, aki eddig ügyes táncdarabokkal vonta magára a figyelmet, Meipomenen kívül — Mercur szolgálatában áll.

— **Talmud-tóra iskola.** Losonczon már többször fölmerült a talmudtóra iskolának terve, de a megvalósulás stádiumáig csak most jutott dr. Spira Salamon egy beszéde következtében. Az iskolaév megkezdése előtt a község lelkes papja m. hó 27-én tartott szónoklatában a vallásitanítással foglalkozott és fölhívta hiveit, hogy alakítsanak talmudtóra iskolát. A jó példával ő maga ment elől, a lehetősebbeket sorra járta s az ügy most úgy áll, hogy a talmud-tóra iskola számára 20—25 tag

3 évi kötelezettséggel 300 frt évi járulékot biztosított. — E kedvező eredményre való tekintetből — mint tudósítónk írja — a hitközség zöme f. hó 10-én a tanácssteremben gyűlést tartott, az egylet alakítását határozatilag kimondta és a teendők végzésére bizottságot küldtek ki. Az egylet elnökévé Streisinger Ignác városi tanácsost designálták, igazgató pedig Spira dr. főrabbi lesz. A bizottság tagjai Sternlicht Vilmos h. elnök, Kugel Bernát, Helstein Lipót, Better Márk, Goldberger Dávid, Kuffler Bernát és Kredens Lázár, kik már is serényen működnek az egylet érdekében. A gyűjtés egyre folyik. Az iskola megnyitását f. évi október 2-ára tervezik.

— **Csángó pénzek Németországban.** A xanteni imént lezajlott históriából kifolyólag az antisemiták is kezdtek pénzt gyűjteni — az igazi gyilkos fölfedezésére. A kegyes adományokat a »Neue Deutsche Ztg.«-hoz küldték be, melynek antisemita redaktorát, mint ezt más helyen közöljük, csak most ítélték el egy havi fogházra. Ez a nevezetes ur most azt a kérdést intézi a megnevezett és anonym adakozókhoz, hogy vajjon mittévé legyen a begyűlt összeggel, ha a gyilkost föl nem találnák fedezni? hogy azonban az érdekeltek ne igen tűnődjenek el a kérdésen, mindjárt meg is adja rá a választ egy financierhez méltóan, aki nem akarja a pénzt gyümölcsözletlenül hevertetni. Bauer ur ugyanis azt ajánlja, hogy tekintettel arra, miszerint a kezdődő őszi negyedben az u j s á g b e l i a g i t a t i ó sok pénzt nyel el (ipsissima verba!) engedjék meg az érdekeltek, hogy a rendelkezésre álló összeget az antisemita sajtó támogatására használhassák fel — persze csak egyelőre. Ha a gyilkos meglesz, a pénzt kötelezőszerűleg e r e d e t i rendeltetésére fogják fordítani. A legérdekesebb a dologban, hogy, mint utóbb kitűnt, mikor a kérdés megtéetett, a pénznek rég üthették a nyomát.

— **Zsinagóga Grázban.** A nyugalmazott katonatisztek csöndes városában, ahol a zsidót, mint egész Stájerországban nem igen fogadták tárt karokkal, a héten avatták fel az első zsinagógát. A nevezetes ünnepségen részt vett Fux hadosztályparancsnok, a statthalterei, a polgármester és a közhatóságok vezetői, ami jó omen a gráci zsidóság jelenlegi társadalmi helyzetére. — Az avató beszédet G ü d e m a n n dr bécsi főrabbi tartotta. Az ünnepségen a szombathelyi hitközség is képviselve volt,

— **A gyermek-rontó.** A »Schlesische Volksztg.« szerint Pfundtner dr. breslauer kir. ker. tanfelügyelő a kormány nevében körlevélileg felszólította az iskolák igazgatóit, hogy 5 napon belül tudassák véle, hogy a a Hattler-féle »Katholischer Kindergarten« meg van-e az illető iskola könyvtárában. Az idézett könyvnek az a nevezetessége van, hogy a rit. vérvádat történeti igazságként állítja oda a gyerekek elé és a mende-mondából való néhány »eset«-tel is támogatja. A veszedelmes játékra, melyet ez a könyv a zsenge gyermekek lelkével üz, a »Köln. Ztg.« hívta fel a figyelmet, amely evvel nem csekély szolgálatot tett.

— **Bebel képviselő az antiszemitizmus ellen.** Egy minapi bécsi munkásgyűlésen felszólalt Bebel németországi szocial-demokrata képviselő. Beszéde során érintette az antiszemitizmust is s róla a következőképpen nyilatkozott: Az antiszemitizmusnak egyáltalában nincs létjogosultsága és a »zsidó tőke« ellen való küzdelem örvény. Ha valamennyi tőkést ott lehetne a tengerbe sülyeszteni, ahol az a legmélyebb, a rákövetkező napon ugyanolyanok volnának a viszonyok. A zsidók helyébe jó germán keresztények lépnének. Tulajdonképpen a zsákmányra való irigykedés az, ami a famozuz antiszemitizmust eselekvésre ösztönzi.»

— **Rendkívüli egyetemi tanár.** Sternbach Leo drt a krakói egyetemre a klasszika-filologia; rendkívüli tanárává nevezték ki.

— **A felekezeti sajtó halottja.** Avignonban meghalt M o s s e Benjamin rabbi, a »La Famille de Jacob« cz. havi folyóirat szerkesztője, aki után ismert név és jelentékeny irodalmi hagyaték maradt.

— **Érdekes okirat.** Az alább következő okirat érdekes adalékot szolgáltat a héber betűs írás köz- és magánjogi jelentőségéhez: »Kivonat Krasznamegye bírói választmányának 1872 január 29-én tartott ülési jegyzőkönyvéből. — 2 Szilágy-somlyói lakos, az igazoló választmány 45/871 sz. a. határozata elleni felfolyamodása folytán; mely szerint a megyei bizottság legtöbb adót fizető tagjainak névjegyzékéből azon okból, mert a megyében divó magyar és román nyelvek valamelyikén nem, hanem csak a héber nyelven tud írni és olvasni, kihagyott. — Határozatott. Az 1870. évi XLII-ik t.-cz. 20-ik §-a a bizottsági tagsági képességül az olvasni és írni tudást a nélkül állapítván meg, hogy azt valamely meghatározott nyelvhez kötötte volna, — a bírói választmány nem érezvén magát — a törvény betűin túl, törvény magyarázásra jogosítva: a zsidó nyelven olvasás és írás-tudást képesítvénynek tekint; miután pedig felfolyamodó e nyelvbéli olvasás- és írásbani jártasságát a bírói választmány előtt kellőleg igazolta, ennél fogva az igazoló választmány 1871. évi 45. sz. határozatának megsemmisítésével, a megye bizottsági tagságra képesítettnek mondatik ki. Erről az igazoló választmány a megyei bizottsági tagok közé iktatás és nevezetnek ezen határozatróli tudatás végett értesítettik. Kiadta Lázár János alispán s a bírói választmány elnöke.

Közli: Somlyói.

— **Kinevezés.** Goldmann H. drt. az osztrák igazságügyminiszter Prágában tanácsitkárrá (Rathsekretär) nevezte ki.

— **Fordulat?** Az oroszországi antiszemita lapok az utóbbi időben más hurokat kezdenek a zsidókról pöngetni. Hirtelenében jó tulajdonságokat kezdenek fölfedezni és még a kivándorlásukat is kezdik sokalni. A »Wilenskij Wjestnik« pl., melynek Galitzyn hg., egy ismert zsidó ellenes érzelmű ember, a kiadója, a minapában azt írta, hogy

az orosz zsidók kivándorlása a kormányra nézve nem lehet kívánatos, mert a zsidók sok jó tulajdonságaiknál fogva elvitázhatatlanul hasznára vannak az államnak és a lakosságnak. A Grasdánin is higitja a zsidóellenes mérget. Már nem azt sürgeti, hogy a zsidókat Szibériába küldjék, hanem erőszakos eszközök nélkül kívánja a zsidókérdés megoldását. — Persze azért bajos ez egy-két fecskéből a nyarat következtetni.

— **Az erkölcsök őre.** Bauer Ervin lipcsei antiszemita szerkesztő, hivatásából kifolyólag sokszor prédikált jó erkölcsöket a zsidóknak. Most azonban annak híre érkezik a junkerek országából, hogy a nevezetes urat a berlini törvényszék egy óra fogságba dugatja. Bauer ur felségsértés miatt csak mostanában hűselt két hónapig a fogságban, az újabb elítéltetés tehát nem is fog valami nagyon nehezére esni.

— **Zsidó katonák ünnepe Bajorországban.** Bamberger würzburgi rabbi kérelmére a bajor hadügyminiszter elrendelte, hogy a zsidó önkéntesek az október hó 1-ére eső jomkipur ünnepe miatt cs k október 3-án tartoznak bevonulni — A II. bajor hadtest gyakorlatai f. hó 21-én fejeződne be, miért is a katonák f. hó 22-én azaz rós-hassónó első napján utazhatnának vissza állomáshelyeikre. E körülményre való tekintetből a würzburgi rabbi közbenjárására a hadtest parancsnokság elrendelte, hogy azon zsidó katonák, kik rós-hassónó napján nem akarnának utazni, ha jelentkeznek, úgy vezényelendők vissza állomáshelyeikre, hogy szeptember 21-én esti 6 órára otthon lehessenek.

A receptió és az orthodoxia.

Az általános érdeklődés, mely eme művecske iránt a művelt zsidó közönség részéről szokatlan mértékben nyilvánul, tartalmának tagadhatatlanul elsőrendű actualitása folytán teljesen jogosultnak tetszik. Akinek szent vallásunk becsülete és jogosultsága iránt van érzéke, az ezt az egész zsidóság szolgálatára készült, a Reich-féle szektáskodás ellen irányuló iratot bizonyára élénk rokonszenvvel fogja köszönteni és terjesztése érdekében szívesen fog fáradni, hogy az óvásszav mindenfelé érvényesüljön. Különösen az érdemes rabbi, tanító és hitközségi jegyző urakat kérem föl tisztelettel, hogy alkalmas czimeket legyenek szívesek velem közleni, olyanokét, akiről a dolog iránt való érdeklődése föltetelezhető. A művecske ára díjtalan póstaszállítással csak 65 kr.

Ehrentheil M.

Budapest, dob utca 6. szám.

Tisztelt vendégemnek az évforduló alkalmából

boldog újévet,

kivánok כתובה וחתימה טובה

Herz Raphael

vendéglős, váczikörut 2.

IFJ. NAGEL OTTÓ KIADÁSÁBAN

BUDAPEST,

Muzeum-körút, a Nemzeti színház bérházában
megjelent és kapható:

Kis földrajz falusi iskolák számára. Irta Gáspár Ignác, ára — —.16

A közoktatási tanács hivatalos birálata többek közt következőkép nyilatkozik: Gáspár Ignác népiskolai könyvei a legjobbakk közé tartoznak. Tartalom tekintetében és alakilag megfelelnek, valamint a »Tanterv« úgy az iskola igényeinek. S ez áll mind a három kötetről stb.

Szemben ily kttüntető hivatalos birálattal és miniszteri engedéllyel, nem vélek csalódní, ha azt hiszem, hogy a két művecske megérdemli a t. tanfériak becses figyelmét, annál is inkább, mert külső csin és illusztrációk dolgában is minden megtörtént, hogy a könyvecske ezek tekintetében is első helyen álljon hazai tankönyv-irodalmunkban. Mintánul vettem ebben a díszességükről híres angol iskolakönyveket, melyeket megközelíteni iparkodtam. Minden elkelt példány után 1 kr. az Eötvös-alapnak adatik.

Magyarország térképe népiskolák és polgári iskolák számára. Irta **Gáspár Ignác**. — —.12

E térkép új irányt akar követni a földrajz oktatását illetőleg, s azért nemcsak a megyék határait ábrázolja színekben, hanem ezen kívül súlyt fektet a maradandóra, nem változó s így fölülte fontos oro-hydrografiára, anélkül, hogy e miatt a térkép homályos, a helyiségek olvashatlanok volnának. E végből különösen élénk színezés alkalmazása volt szükséges, miért is a hegyek barna, a lapályok világos-zöld, a folyók és a tavak világos-kék, megyehatárok piros, a szöveg pedig fekete színben nyomattak. Így volt lehetséges, hogy a tanuló ifjúságnak oly térképet nyujtsunk hazánkról, melyben ne csak a nagyobb helyiségeket lelje fel, hanem mely élénk képét nyujtsa honunk földirati viszonyainak és helyzetének.

Megjegyezzük még, hogy a könyv szorosán alkalmazkodik szerző fölíratához.

Pályázat.

A kajászószentpéteri izr. anyakönyvkerületben megüresedett **anyakönyvvezetői** állásra ezennel pályázatot hirdetünk.

A pályázótól rabbi-helyettesi képzettséget kívánunk. A munkakör az anyakönyvvezetésen kívül az iskolás gyermekeknek hittani oktatására a metzói és előir.ádkozói teendőkre terjed ki.

Az állással **400** frt évi fizetés, lakás és az anyakönyvvezéssel járó szokásos díjak járnak. A pályázati határidő f. évi szeptember hó 25-ike, a választás f. évi október hó 3-án fog megtörténni.

A kellőképpen felszerelt kérvények alóírotthoz küldendők. A választáson a meghívott pályázónak személyesen kell jelntkeznie.

Kajászó Szt.-Péter 1892. aug. 28.

Krausz Mór

hitk. elnök.

Pályázat.

A Csongrádmegyébe kebelezett mindszei izr hitközségnél Dr. Wiener Márk rabbi urnak Kőszégre történt megválasztatása folytán megürrült **rabbi** ill. **hitoktatói** állásra, mel azonnal betöltendő, pályázat nyittatik.

Évi fizetés **600** frt. szabad lakás és a szokásos mellékjövedelem.

Pályázótól megkivántatik, hogy a magyar nyelvet tökéletesen birja, szemináriumot végzett legyen.

A pályázati határidő f. évi szeptember 30-án jár le, — utiköltségek csak a megválasztott pályázónak térítettnek meg.

Mindszenten, 1892. aug. 30-án.

Engel Ignác

hitk. jegyző.

Szobotka Gusztáv

hitk. elnök.

SCHLICK-féle vasöntőde és gépgyár
részvény-társaság
BUDAPESTEN.

Gyár és irodák: **VI. Külső váczí-ut.**
Városi iroda és raktár: **Podmaniczky-u. 14.**
Fiók-raktár: **Kerepesi-út 77.**

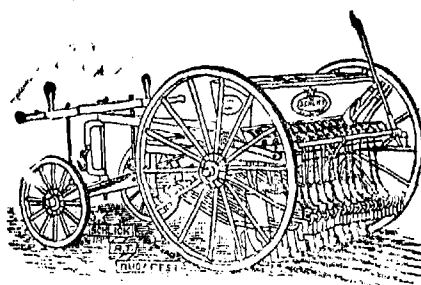
Gáz- és Járgány-cséplőkészületek
számos első díjjal kitünt. Schlick-féle

szabadalm. 2 és 3 vasu ekék,
mélyítő és egytetemes acél-ekék,
eredeti **SCHLICK- és VIDATS-féle**

egyvasu ekék, talajmivelő eszközök,

valamint

Schlick-féle szab. »HALADÁS« sorbavető gépek,

Takarománykésztő gépek, daráló, őrlőmal-mok és minden-nemű gazdasági gépek. Eredeti amerikai kéve-kötő s marokrakó arató-gépek és

fűkaszaló gépek, szállítható mezei vasutak stb.

Előnyös fizetési feltételek.

Legjutányosabb árak.

Arjegyzékek ingyen és bérmentve.

Kanitz Ferencz es Társa

szepességi vászon raktára,

menyasszonyi kelengyék gyára,

Budapest, VI., hatvani-utca. 11 sz.

alatti jóval megnagyobbított, látványosságot képező üzletben dus választékban kaphatók: a legnehezebb minőségű szepességi, rumburgi, kreasz, hollandi, irhoni és sziléziai vásznak, szepességi és dupladamaszt asztalneműek. Legnagyobb raktár kész női, férfi és gyermek fehérneműekben. Minden e szakmába vágó rendelmény leggyorsabban eszközöltetik, mert a műhely a házban van. Nagy választék ágyhuzatok és paplanokban.

!! Ujdonságok kávé terítékekben !!

Cretonok, batisztek, sephirek, satinok, nyári pique, gyermek-ruha csinvat stb. stb.

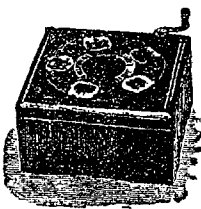
Különlegességek !! angol és francia batist és lenzsebkendőkben.**Valódi szerb vásznak.**

Iskolás gyermekek részére szükséges fehérnemű nagy választékban kapható,

VARJU KAROLY hangszergyáros

a komáromi kiállítás jury tagja,

Budapest, Kerepesi-ut 57. sz.

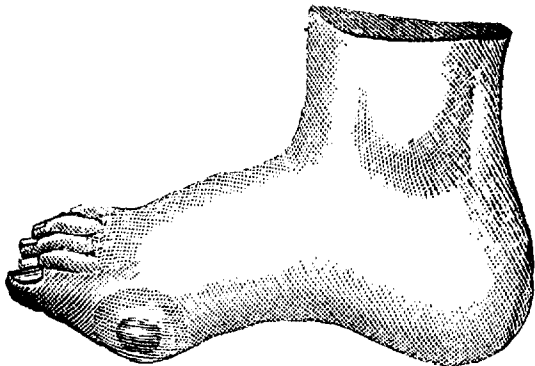

Egyedül jogosított készítője a szab. **üveg-osz-opzatu** hangszimbalomnak, mely négy nagy éremmel van kitüntetve.

Nagy választékban **vonós, pengető, hajtó és húzó hangszerek**, a melyeknél 15% engedmény takarítunk meg, ha

a 200 képpel illusztrált **ingyen árjegyzéket** kérjük egy levelezőlapon.

Czimbalmok részletfizetésre is kaphatók.

Fájós lábakra

ugyszintén csúzos és köszvényesekre ajánlom lábbeli készítményeimet

GERŐ ADOLF cipész-mester

V., Fürdő-utca 2 sz., a Diana-Fürdő-épületben.

A nagyérdemű közönségnek becses figyelmébe ajánljuk több kiállításon aranyéremmel kitüntetett **műtermünket**, valamint nagy raktárunkat kül- és belföldi szövetekben.

Buchhalter és Társa

férfi-szabók

VII., Károly-körut 19. (Báró Orczy-ház.)

Zsidó

ujévi köszöntők

rendkívüli eredeti komoly és tréfás ujdonságok. 20 darab csupa ujdonság 2 frt 50 kr., 20 drb. csak jobbfele köszöntő-jegyek és tréfás levelek 1 frt 70 kr. 20 drb. finomabb bel- és külföldi kártya és köszöntőlevél 1 frt 20 kr. Ismételadók számára 100 kitűnően összeválogatott drb. 4 frt 50 kr. előleges pénzbeküldés mellett bérmentesen.

MARCUS SILBERSTEIN,

Papier en gros.

WIEN, 23 LINIENBRUNNGASSE Nr. 18.**NEUMANN LIPÓT**

könyvkötészete

BUDAPEST,

Museum-körut 10. sz.

BE

Elvállal mindennemű

könyvkötő munkát,

ugyszintén

aranynyomású plakátok

tisztá és gyors elkészítését mély- és dombornyomásban.

Kohn Arnold

gazdag sarkóráktárát
(Váczi-körut 14, szemben az Andrássy-ut torkolatával)

ajánlja mindazok figyelmébe, kiknek a sarkórállítás szomorú kötelességét kell teljesíteniök.

szép és pontos kivitelért és lehetőleg olcsó megszámitásért kezeskedik a cég jó hírneve.

Szombaton és ünnepnapokon zárva.

POLOSKAGÁT

poloska-irtószer gőzkészülékkel.

A poloskagát az eddigi mindenféle poloska-irtószerekkel daczolhat, mert a poloskagát oly fojtó erőt fejt ki, melylyel öt perc alatt minden poloskát, amely lélezkedik, megfojt. Az eddigi többféle poloskairtószereket túlhaladja, mert nemcsak ott pusztít, ahol poloskaféreg látható, hanem mindenhova hatol, mert a poloskák leginkább a szobapadlók alatt, továbbá ablak- és ajtóramák között tartózkodnak, ahová irtó port hinteni lehetetlen, de ezen fojtó gőz még ott is mindent, ami életben van elpusztít.

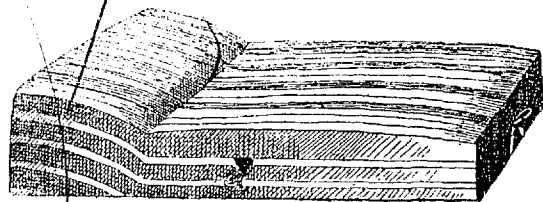
A **POLOSKAGÁT** kapható dobozokban. Használati utasítás szerint a poloskairtást bárki is eszközölheti. Ára: dobozonként 50 kr., 1 frt és 2 frt.

GUTTMANN DÁVID

lakás- és ablaktisztító vállalata.

Alapítotott 1879-ben

BUDAPEST, Károly körút 22.
(Röser bazár) 3 - 12

Csász. kir. szab.

Legújabb találmányú

kárpitozott ágybetéteimhez,

mely felülmul minden eddigi gyártmányt, semmi más nem szükségeltetik, mint lepedő a betérítéshez. Ezen czélszerű találmányomat ajánlom a t. cz. közönségnek előforduló szükségleténél.

Megtekinthetők a városligeti műcsarnokban és gyári helységben, hol mértékszerű megrendelések is elfogadtnak.

Kórházak, szállodatulajdonosok, nevelő-intézetek nagyobb megrendelésnél árkedvezményben részesülnek. Továbbá mindennemű kárpitozott munkát a legolcsóbb áron elvállalok. — Tisztelettel

mükárpitos és disztó
VIG PÁL Budapest, Rózsa-utca 52.

Szakértői vélemény: A forgalomban levő valódi francia cognacokkal vetekedhetik.

A gróf Esterházy Géza-féle cognac

orvosi tekintélyek által ajánlva, felette kellemesen és jól ízlik, minőség tekintetében **bármelyik francia gyártmányval versenyezhet — ára pedig sokkal olcsóbb,**

KÜLÖNLEGESSÉG

*** COGNAC

mindenütt kapható

A mi cognacunk tiszta borból van finomítva, minden idegen anyag hozzájárulása nélkül, miért is

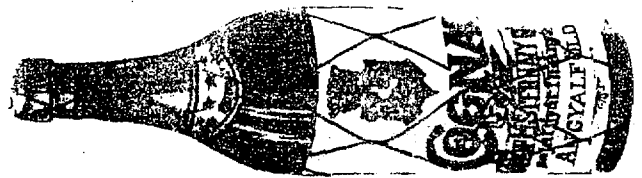
J Á R V Á N Y O S b e t e g s é g e k n é l
kötő eredménynyel használtatik.

Központi iroda: Budapest, külső váci-ut 23

A gróf Esterházy-féle cognac-gyár igazgatósága.

7-10

Lipose, Bordeaux, Nizza, Páris és Berlin.

Csak akkor valódi, ha a sertiellen dugón ez az égetett felírás van: »Gróf Esterházy Géza.«

Budapesti országos kiállítás. I. díj! Nagy érem!

Sternberg és Társa,
könyvkereskedők.

Budapest, Rombach-utca 16. szám.

Ajánlják dusan felszerelt raktárukat. Mindenféle széfer és szidur 10—15 krig. Menyasszonyi ajándéknak selyem- vagy elefántcsont kötéssel 1 frt 50 krajczártól 15 frtig. Machzor-ok 20—80 krig; németre vagy magyarra fordítva 1—6 frtig; chumisok tefilin, cziczisz, mezuzoth, kelékodek, uj és régi széfer-toráh, finom gyapju és selyem talesz, mü-aranyhimzések porochesz-ra, michsze le'schulchán, széfer-toráh takaró, chupáh és e féle cikkek a legolcsóbb árak mellett. Mintarajzok megküldetnek. Éppen most vett meg egy nagy könyvtárt, mely rendkívüli szép szeforim-okat tartalmaz. Könyvjegyzék ingyen. 15 krért bárki kaphat

„I ú a c h“-ot

minhagimmal együtt, héber- német és a legújabb vásárok jegyzékével franko küldetik meg. 4—10

Ismételadók tetemes engedményben részesülnek.